

Obligatorisk erklæring til eksamen (i ett eksemplar som leveres sammen med besvarelsen)

Hver enkelt student plikter å gjøre seg kjent med regelverk vedr. fusk og klagesaker på www.vid.no > Sentrale regelverk vedr. eksamen.

Kandidatnummer Carina Blomqvist Liljegren	
---	--

Navn på studiet	Masteroppgave i Diakoni
Kull	MADIADSV 2013 höst
Emnekode Se under dine eksamener på Studentweb	Madia 599
Innleveringsfrist	2017-11-15

Jeg erklærer herved at:

1. jeg i eksamensarbeidet ikke gjengir tidligere arbeid, andres eller eget, uten å oppgi kilde
2. jeg i eksamensarbeidet har oppgitt alle referanser i litteraturlisten
3. eksamensarbeidet verken helt eller delvis er en kopi, et duplikat eller en avskrift av andres eksamensarbeid eller andre typer arbeid
4. eksamensarbeidet verken helt eller delvis har vært brukt til samme eller en annen eksamen ved Diakonhjemmet Høgskole eller et annet lærested i Norge eller utenlands

Jeg er kjent med at brudd på disse bestemmelsene er å betrakte som fusk.

Jfr. lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler § 4-7 og § 4-8, forskrift 17. desember 2013 nr. 1728 om studier og eksamen ved Diakonhjemmet Høgskole § 32, samt retningslinjer for behandling av fusk eller forsøk på fusk ved eksamen m.v. fastsatt 06. juni 2012:

Ja: X

Nei:

Ved gruppeeksamen skal hvert medlem i gruppa levere egen erklæring.

Masteroppgaver med karakteren A-C og bacheloroppgaver med karakteren A-B:

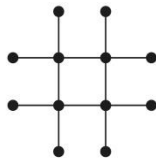
Jeg samtykker i at min master- eller bacheloroppgave publiseres i Diakonhjemmets åpne elektroniske arkiv:

Ja: X

Nei:

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSFAKULTET

VID

En tid av möten med romska kvinnor i ”Olympic Village i Roman”.

Carina Blomqvist Liljegren/501

Veileder

Solvor Mjøberg Lauritzen

VID vitenskapelige høgskole

Det teologiske Menighetsfakultet

AVH5070 Masteravhandling (30 ECTS)

Master i diakoni

Antal ord: 18027

November 2017

Innehållsförteckning

Abstract	5
Förord	6
1 Inledning	7
1.1 Syfte och frågeställning	8
1.2 Uppsatsens struktur	8
2 Tidigare forskning	9
2.1 Inledning	9
2.2 Romernas situation i Rumänien och Europa	9
2.2.1 Diskriminering och fattigdom	9
2.2.2 Antiziganism	10
2.2.3 Bostadsförhållanden	11
2.2.4 Utbildning och arbetsförhållanden	11
2.2.5 Hälsa	12
2.2.6 Decenniet för romsk integration	12
2.3 Romska kvinnors situation i Rumänien	13
2.3.1 Intersektionalitet	13
2.3.2 Kvinnors levnadsförhållanden i Rumänien	15
2.3.3 Romsk feminism	16
2.4 Bristande forskning	16
3 Romernas historia	17
3.1 Romernas ursprung	17
3.2 Romernas ankomst till Rumänien	17
3.3 Slaveriet	18
3.4 Romerna historia under 1900- och 2000 talet	19
4 Teoretisk och begreppslig referensram	21
4.1 Intersektionalitet	21
4.1.1 Aspekter på intersektionalitet	22
4.2 Beständig ojämlikhet	23
4.3 Empowerment	24
4.3.1 Empowerment som etablering av motmakt	25

4.3.2	Den marknadsorienterade inriktningen	25
4.3.3	Den terapeutiska positionen	26
4.3.4	Empowerment som liberal styrningsstrategi	26
4.4	Diakoni	26
5	Metod	28
5.1	Etnografi	28
5.2	Deltagande observation	29
5.3	Intervjuer	30
5.4	Urval och begränsning	30
5.5	Etiska aspekter	31
5.6	Metodens tillförlitlighet	31
5.7	Tillvägagångssätt	32
5.8	Beskrivning av informanterna	32
5.9	Bearbetning	33
6	Resultat och analys	34
6.1	Presentation av kapitlets struktur	34
6.2	Kontextbeskrivelse	34
6.3	Det internationella projektet P220 i Roman	35
6.3.1	”Olympic Village”	35
6.3.2	”Green time”	36
6.4	Kvinnornas familjesituation	37
6.4.1	Familjestruktur	37
6.4.2	Våld i hemmet	37
6.5	Kvinnans identitetsroll	39
6.5.1	Status	39
6.5.2	Tradition	40
6.6	Projektets betydelse	41
6.6.1	Inledande beskrivning	41
6.6.2	Psykosocialt arbete	41
6.6.3	Hälso- och tandvård	43
6.6.4	Barnens utbildning	44
6.6.5	Avlönat arbete	44

6.7 Framtidsplaner	45
6.8 För och nackdelar med Rumänien	46
6.9 Diakoni	47
7 Diskussion	49
7.1 Intersektionalitet	49
7.2 Beständig ojämlikhet	51
7.3 Empowerment.....	52
7.4 Diakoni	54
8 Slutsats.....	57
9 Källförteckning	58
10 Figurförteckning.....	63
11 Appendix	64
11.1 Intervjuguide.....	64

Abstract

This thesis is about how the Franciscans work in the "Olympic Village" has affected the Roma women. The method is based on the ethnographic tradition of interviews and participatory observations.

The main question in the essay was how the women have been affected by the project's work since it was started. The result of this study is that the work makes difference for the women. The women are strengthened in their role as mother and wife. They also receive education, health and medical care and slightly higher material standard. Most women did not have the power or willingness to invest in any kind of longer education to get a paid employment. Their family situation with responsibility for home and family was a limitation. In addition, years of oppression and antiziganism have put their marks on them. From an intersectional perspective, the situations of these women are complex. They are under classed within their own family and also because of their Romanian heritage and low status. The theories used to explain this are intersectional, persistent inequality, empowerment and deaconry.

Keywords: Roma women, Franciscans, intersectional, persistent inequality, empowerment and deaconry.

Förord

Denna uppsats skrivs inom ämnet diakonivetenskap vid VID, vitenskapelige høgskole, tidigare Diakonhjemmet i Oslo i samarbete med Ersta Sköndal Högskola i Stockholm.

Jag vill ge ett stort tack till Franciskanerorden i Rom och särskilt Father Lucian, som gjorde denna studie möjlig genom att jag fick bo och vistas hos romerna under juli månad 2017. Ett tack till alla informanter för att ni tog er tid att svara på mina frågor samt att jag fick vara med i er vardagliga kontext.

Ett stort tack vill jag rikta till min handledare Solvor Mjøberg Lauritzen vid den Teologiska Menighetsfakulteten i Oslo. Tack för dina goda råd, värdefulla kommentarer och ditt positiva bemötande.

Jag vill ytterligare rikta ett tack till den tekniska support jag fått av min svärson, Tommy Olsson. Ett stort tack för att du varit tillgänglig för mig under veckans alla dagar och tider.

Dessutom vill jag tacka Carl Ringberger och Kristina Ulvcrone för teknisk support i slutskedet av mitt arbete.

Till sist vill jag tacka min man som korrekturläst min uppsats. Dessutom ett tack till dig för att du stått ut med att jag skrivit långt in på nätterna samt att jag ockuperat vårt köksbord med böcker och papper.

Frändefors den 14 november 2017

Carina Blomqvist Liljegren

1 Inledning

Första gången jag kom i kontakt med romerna var under min barndom på 1960-talet, då den årliga höstmarknaden ägde rum i Säffle. De kom i bil och husvagn med sina familjer och försörjde sig genom att sälja smycken och klockor. Den stora försörjningsbiten var dock att sia om människors framtid och det var oftast kö framför deras husvagnar. Jag tror att många människor önskade att dessa sierskor kunde ge en glimt av vad framtiden hade i sitt sköte. Jag kan än idag se dem framför mig och framförallt kvinnorna som var klädda i färggranna vida kjolar. De var också utsmyckade med olika former av accessoarer.

Det liv som romerna levde var inte vanligt i mina hembygder, där de flesta bodde i fasta bostäder och försörjde sig på olika arbeten med tillsvidareanställningar och därmed också en stadig inkomst. Jag undrade många gånger var romerna kom ifrån och vad de försörjde sig med under resten av året. I och med att jag blev äldre förstod jag att dessa romer var ett resandefolk, som reste från plats till plats och försörjde sig genom tillfälliga arbeten.

I dag finns det romer eller som vi också kallar dem EU-migranter i många av delar av Europa och flera av dem försörjer sig genom att tigga. Tiggeriet är idag ett stort diskussionsämne för samhällsmedborgare och politiker på olika nivåer och den stora frågan är tiggeriets vara eller icke vara. I och med denna diskussion väcktes mina tankar om att göra ett besök i Rumänien för att se hur romerna har det på plats i det egna landet. Jag insåg ganska snart att det skulle vara svårt att kunna kommunicera med dem, eftersom jag inte kan rumänska och många av romerna inte kan engelska. I och med mitt arbete som diakon i Svenska kyrkan har jag möjligtvis ta del av de projekt som Svenska kyrkans internationella arbete stöttar i olika delar av världen. År 2013 när jag började min masterutbildning i diakoni fick jag äntligen möjlighet att i juli månad 2017 besöka och ta del av projektet P220 i och med skrivandet av denna masteruppsats.

I projektet P220 arbetar Franciskanerorden med hjälp av Svenska kyrkan och Norske kirkens nødhjelp med hjälp på plats för romerna i det egna landet.

Jag har i denna uppsats försökt att belysa de romska kvinnornas situation i Roman och i byn med det ironiska namnet "Olympic Village". Namnet talar för att de romska kvinnorna och deras familjer bor i ett överklassområde, men i verkligheten är det gamla ladugårdar från kommunisttiden.

1.1 Syfte och frågeställning

Jag har under en längre tid funderat över hur man på ett mer långsiktigt sätt kan hjälpa romernas i deras livssituation med tanke på avlönat arbete, bostadsförhållanden, utbildning och olika former av hälso- och sjukvårdsinsatser. I det arbete som Franciskanerorden gör i Roman i Rumänien med ekonomisk hjälp från Svenska kyrkan och Norska kirkens nødhjelp i projektet P220 fokuseras det på hållbara och långsiktiga mål för att förbättra romernas situation i det egna landet. I tidigare forskning om romerna och deras situation finns det inte så mycket forskat om de romska kvinnornas livssituation. Jag har därför valt att fokusera på det arbete som görs för kvinnorna och deras livssituation i "Olympic Village" och mitt syfte är att se om Franciskanerordens arbete har påverkat kvinnorna i byn?

Detta leder till vidare frågeställningar:

Frågeställning

Huvudfrågeställningen är följande:

Hur har kvinnorna i "Olympic Village" påverkats av projektets arbete sedan det startades?

Som underfrågor finns följande frågor:

- *Vad har projektet betytt för kvinnorna i byn?*
- *Hur förhåller sig kvinnorna till den kontext de lever i för att förändra sin situation?*
- *Hur ser kvinnorna på intersektionen kön, klass och etnicitet?*

1.2 Uppsatsens struktur

Denna uppsats börjar i kapitel 1 med syfte och frågeställning för att sedan i kapitel 2 redogöra för ett urval av tidigare forskning angående romernas situation i Rumänien och Europa samt om romska kvinnor. I kapitel 3 beskrivs romernas historia från 800-talet till 2000-talet. Kapitel 4 beskriver teorierna intersektionalitet, beständig ojämlikhet, empowerment och diakoni. I kapitel 5 redovisas den metodologiska ansatsen, som ligger inom den etnografiska traditionen, med deltagande observationer och intervjuer. Därefter redovisas resultat och analys i kapitel 6 där informanternas uttalanden och mina deltagande observationer sätts samman med de teorier som presenteras i kapitel 4. I kapitel 7 kopplas teorier, empiri och mina egna reflektioner samman. I det åttonde och avslutande kapitlet redovisar jag kort mina slutsatser utifrån mina frågeställningar.

2 Tidigare forskning

2.1 Inledning

I detta kapitel görs ett urval av tidigare forskning angående romernas situation i Rumänien och Europa samt om romska kvinnor. Den forskning som jag tagit del av har jag ansett vara relevant för min studie eftersom det sociala centrat, ”Olympic Village” i Rom fokuserar på utbildning, arbetstillfällen, social inkludering och hälsotjänster i det egna landet (Svenska kyrkan 2017). I en rapport av Fosslund och Døhlie (2013) framkommer det att centrat skulle ha gynnats av att ha ett starkare fokus på kvinnorna, vilket gjort att jag valt att fokusera på kvinnorna och deras situation i den romska kontexten. Jag har delat in detta kapitel i tre olika avsnitt, nämligen ”Romernas situation i Rumänien” och ”Romska kvinnor”. Avsnittet ”Romernas situation i Rumänien” har jag sedan delat in med rubrikerna diskriminering och fattigdom, antiziganism, bostadsförhållanden, utbildning, arbetsförhållanden, hälsa samt nationella strategier för inkludering av romer med hänvisning till decenniet för romsk integration. Kapitlet om ”Romska kvinnor” är indelade i tre avsnitt, nämligen intersektionalitet, kvinnors levnadsförhållanden i Rumänien och feminism. Kapitlet om intersektionalitet är baserat på en romsk kontext utifrån det romska och svenska samhället. För mig är det av stor vikt att också ha med den romska kontexten utifrån kvinnors situation i Sverige, eftersom projektet som bedrivs är bland annat baserat på bidrag och influenser från Sverige. I kapitlet om kvinnors levnadsförhållanden har jag tagit del av den statistik som finns att tillgå. Båda dessa kapitel hänvisar till det som anses generellt i dessa sammanhang. Kapitlet avslutas med en beskrivning av de kunskapsluckor inom forskningen, som jag anser finns inom detta område.

2.2 Romernas situation i Rumänien och Europa

2.2.1 Diskriminering och fattigdom

I en relativt ny norsk kvalitativ studie, ”*Gateliv. Kartlegging av situasjonen til utenlandske personer som tigger*”, där både norska och rumänska forskare medverkat görs en framställning av de olikheter som finns mellan romer och icke romer i Rumänien. För att få en förståelse över romernas situation i Rumänien ger denna studie en grund till varför romerna väljer ett liv i tiggeri i ett annat europeiskt land framför att försörja sig i sitt eget land. I studien framkommer det att romerna varit marginaliserade genom hela Rumäniens historia och har varit utsatt för slaveri och tvångsarbete från 1300-talet till slutet av 1800-talet. De har dock fortsatt att leva i marginalisering och djup fattigdom med bland annat utrotning under

andra världskriget och nationell assimilering under kommunistperioden. I dag betraktar myndigheterna romerna som en minoritet som skiljer sig från den övriga rumänska befolkningen beträffande sitt språk, sin historia och kultur. Diskrimineringen visar sig i bostadsförhållanden, utbildning, arbetsförhållanden och hälsa. Det framkommer också i rapporten att majoriteten av befolkningen uppfattar dem som underlägsna, kriminella och handfallen av sjukdomar. (Engebrigtsen et al. 2014). Enligt Goldston (2002) är de flesta romer i Europa hatade, missförstådda och felbehandlade. De är kända som musiker, dansare och siare, vilket är en generalisering som bidragit till diskriminering och generalisering. I en kvantitativ studie av Djuve et al. (2015) som utförts i de tre skandinaviska huvudstäderna Stockholm, Oslo och Köpenhamn har det i kapitel tre undersökts migranternas levnadsstandard i Rumänien. Rumänien är bland de fattigaste länderna i Europa och har den högsta fattigdomen i EU. Från den senaste officiella befolkningsräkningen från Rumänien framkommer det att romerna utgör den största minoriteten i landet med 3,3 % av befolkningen eller 621 573 personer (Institutul National de Statistica 2011). Enligt Engebrigtsen et al. (2014) bör man dock vara försiktig med att se befolkningsräkningen utifrån reella förhållanden, eftersom många romer inte har officiella identitetspapper. Utbredd diskriminering och stigmatisering kan också förklara varför romer inte är villiga att registrera sin etnicitet officiellt.

2.2.2 Antiziganism

Den särskilda rasism som riktas mot romerna kallas för antiziganism. Antiziganismen har sin grund i fientliga föreställningar, fördomar och fantasier om romer som grupp. Någon egentlig teori eller allmänt vedertagen definition av antiziganism som analytiskt begrepp finns inte (Selling 2004). Diskrimineringsombudsmannen (2004) föreslog definitionen ”rasistiskt grundande förhållningssätt till romer”. Romadelegationen (2010) ansåg att antiziganism kunde betraktas analogt med Helen Feins definition av antisemitism och där ordet judar ersatts med romer:

”en bestående latent struktur av föreställningar fientliga mot romer som kollektiv, vilka på det individuella planet manifesteras som attityder och i kulturen som myter, ideologi, folkliga traditioner och bildspråk, och i handlingar [...] vilket resulterar i och/eller syftar till att fjärma, driva bort eller tillintetgöra romer just för att de är romer (SOU 2010:55, s. 166).

Forum för Levande Historia (2012) gör en betydande förskjutning av detta begrepp enligt följande:

”Antiziganism, liksom engelskans Anti-Gypsyism, handlar inte om romernas faktiska egenskaper utan om majoritetssamhällets fördomar. Termen utgår därför från skällsordet zigenare eller gypsy på engelska”

Enligt Selling (2004) skulle detta synsätt kunna existera utan romer och riktas även mot andra än romer. Antiziganism skulle kunna vara riktad mot en ”konceptuell zigenare”.

I april 2005 antog Europarådet en resolution om ”anti-gypsyism”, vilket innebär att ”anti-gypsyism” är en särskild form av rasism i nivå med antisemitism. Denna rasism och intolerans mot romerna innebär följande:

1. Det är beständigt både historiskt och geografiskt (permanent och inte minskande).
2. Det är systematiskt (accepteras av praktiskt taget hela samhället).
3. Det följs ofta av våldshandlingar.

2.2.3 Bostadsförhållanden

I en undersökning från *Roma Inclusion Index* (2015) framkommer det att 52 procent av den totala befolkningen i Rumänien är utan rinnande vatten och i samma rapport framkommer det att siffran för den romska befolkningen är 72 procent, vilket innebär 20 procent högre andel för den romska befolkningen. I samma rapport framkommer det också högre procenttal avseende avsaknad av elektricitet och lagfarter på bostäder. Enligt Djuve et. al. (2015) har många romer inte tillgång till dusch eller bad inomhus och de har heller inget fungerande avloppssystem. I en rapport från *The FRA Roma pilot survey* (2012) bor 2,5 personer romer per rum i Rumänien. Cirka 45 procent av de romska hushållen är utan något av de nödvändigaste hushållsbekvämligheterna som elektricitet, kök, toalett, dusch och bad.

2.2.4 Utbildning och arbetsförhållanden

I studien av Djuve et. al. (2015) framkommer det att en stor del av den romska befolkningen förlorade sina arbeten i samband med Ceausescu regimens fall 1989. Sysselsättningsgraden för den romska befolkningen är låg och på grund av att de flesta romer inte har identitetspapper och är därmed inte offentligt registrerade är det svårt att avgöra hur många som är utan inkomstbaserad sysselsättning (Engebrigtsen et. al 2014). Flera studier visar att sysselsättningsgraden för den romska befolkningen är mellan 30-40 procent och den registrerade arbetslösheten på cirka 40 procent (Soros Foundation 2012). I rapporten från *Roma Inclusion Index* (2015) bekräftas det att 30 procent av den romska befolkningen i Rumänien har någon form av anställning.

Den romska befolkningen har också systematisk dålig tillgång till skol- och utbildningsväsendet. De romska barn som har möjlighet att gå i skola undervisas oftast i

separata klassrum eller byggnader. De har överlag en låg standard, begränsad tillgång till offentliga tjänster och arbetsmarknaden (Engebrigtsen et al. 2014). Ovanstående bekräftas i rapporten från *Roma Inclusion Index* (2015) där det framgår att 80 procent av romerna fullföljer grundskolan och att endast 10 procent har en gymnasie- eller påbyggnadsutbildning. Endast 1 procent av romerna har en högre utbildning. Andelen romer som undervisas i segregerade skolor är 27 procent. I en forskningsrapport från *UNICEF* framkommer det att två av tre barn från den romska befolkningen inte går i förskola och oftast på grund av ekonomiska begränsningar (UNICEF 2011). Procenttalet från *Roma Inclusion Index* (2015) är 37 procent, vilket väl stämmer överens med *UNICEF:s* siffror från 2011.

2.2.5 Hälsa

Engebrigtsen et al. (2014) belyser också i sin rapport det rumänska hälsoväsendet, att de flesta romer är utestängda från den offentliga hälso- och sjukvården. Det offentliga hälsoväsendet är bidragsbaserat och för att få tillgång till det måste alla rumänska medborgare visa att de är medlemmar i försäkringsregistret samt att de har betalat medlemsavgift. De flesta romer är dock utan hälsoförsäkring på grund av bristande födelsebevis och registrering samt avsaknaden av ekonomiska resurser. Enligt *Roma Inclusion Index* (2015) har endast 52 procent av romerna en hälsoförsäkring. Få familjer har också bristande kunskaper i familjeplanering eller så väljer de att hålla sig till etablerad kulturell praxis bestående av en norm med många barn.

2.2.6 Decenniet för romsk integration

Decenniet för romsk integration är ett initiativ av tolv europeiska länder att förbättra den socioekonomiska integrationen för den romska minoriteten. Initiativet startade 2005 och varade fram till 2015 och var det första multinationella projektet för att förbättra romernas situation. De tolv länder som ingick avtalet var Albanien, Bosnien och Hercegovina, Bulgarien, Kroatien, Makedonien, Montenegro, Rumänien, Serbien, Slovakien, Spanien, Tjeckien och Ungern. Dessa länder har en betydande romsk minoritet som lider av att ha blivit utsatt för både social och ekonomisk diskriminering. Regeringarna i dessa länder beslöt 2005 att det skulle göras särskilda ansträngningar för att minska det gap i välfärden som finns mellan romer och icke-romer och även sätta ett slut för romernas diskriminering och utanförskap.

I den norska studien framkommer det att det gjorts en utvärdering av denna första nationella strategi för romer på uppdrag av EU-kommissionens delegation till Rumänien. I denna utvärdering framkommer det att det är svårt att ta fram data om romernas reella situation på lokal nivå samt om det faktiska resultatet som regeringen har uppnått. Problemen ligger i

bland annat regeringens öppenhet och offentlighetsprocesser, något som hindrar romerna från att komma fram i specifika policyområden (Engebrigtsen et al. 2014).

I Rapporten *Civil Society Monitoring on the Implementation of the National Roma Integration Strategy and Decade Action Plan in 2012 in Romania* framkommer det också att offentliga institutioner oftast inte tar hänsyn till etnicitet, vilket strider mot personupplysningslagen. Vidare har statliga institutioner inte inhämtat kvalitativ och kvantitativ data om romerna (Decade of Roma Inclusion Secretariat Foundation 2103).

2.3 Romska kvinnors situation i Rumänien.

2.3.1 Intersektionalitet

I en vetenskaplig forskningsartikel av Irina Illese (2013) analyseras hur relationen mellan män och kvinnors rättigheter ser ut i Roma samhällen i Rumänien. I artikeln framkommer det att romska kvinnor lever i korsningen av kön, etnicitet, ras, klass och diskriminering. En del romska kvinnor är dock marginaliserad inom sin gemenskap på grund av hennes minoritetsstatus inom familjen. Viktigast är familjen och den unga kvinnan måste lära sig att sköta hushållet, vilket inkluderar att laga mat, städa, ta hand om man, barn och svärföräldrar. I dessa samhällen uppfattas formell utbildning inte som användbar, eftersom mannen är den enda tänkta familjeförsörjaren. För det andra anses det också stigmatisera kvinnan att vara i det offentliga rummet utan tillsyn av hennes familj. Det framkommer också att tidiga äktenskap oftast är orsaken till den låga utbildningsnivån bland kvinnor. I en forskningsrapport från *"Soros Foundation Romania"* av Tarnovschi (2012) bekräftas att flickor har lägre utbildningsnivå och oftast på grund av att föräldrarna önskar att de gifter sig. Romer gifter sig oftast som minderåriga, vilket inte är lagliga äktenskap, och dessa äktenskap legaliseras efter det att paret fyllt 18 år. Det är också vanligt med tidiga barnafödslar.

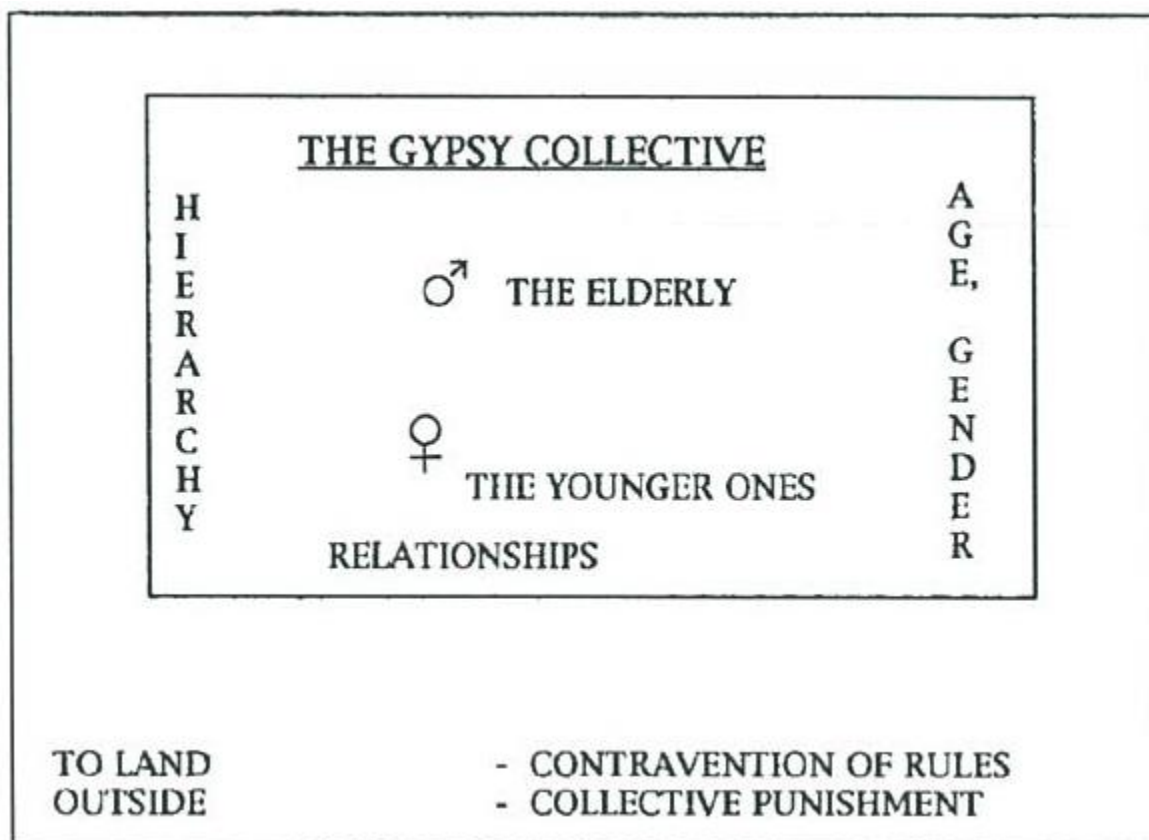
I en forskningsrapport från Uppsala universitet med uppdrag från integrations- och jämställdhetsdepartementet angående minoritetskvinnor och folkbildningen ur en svensk kontext framkommer det att familjen och släkten är ett hinder för att kvinnors utbildningsnivå är låg. I många familjer har utbildning ingen status och det gör det svårare för kvinnor att utbilda sig. Det finns också en dold norm att de inte klarar av att utbilda sig. Ekonomin ses också som ett hinder och inte minst pekas samhällets fördomar om gruppen ut som ett viktigt hinder (Uppsala universitet 2009). I studien av Engebrigtsen et al. (2014) bekräftas det också att kvinnor har lägre utbildningsnivå och en av orsakerna till detta är bland annat att romerna

ingår äktenskap som minderåriga och att det är vanligt med tidiga barnafödslar. Även i studien av Djuve et. al. (2014) framkommer det att det är en stor skillnad mellan könen avseende utbildningsnivå.

Det har också gjorts en studie på uppdrag av den svenska regeringen med uppgift att lämna förslag till insatser som kan främja romernas situation i det svenska samhället och i den studie finns ett kapitel som fokuserar på rumänska kvinnor. I studien framkommer det att rumänska kvinnor över 45 år har i regel en mycket dålig skolutbildning. Många har aldrig lärt sig läsa, skriva eller räkna och definitivt inte tillräckligt för att kunna gå ut och söka arbete. Den absolut viktigaste händelsen i den romska kvinnans liv är att gifta sig och få familj. De romska kvinnorna har också ett stort behov att kunna träffas för gemensamma aktiviteter tillsammans med sina barn. En av de största händelserna i kvinnornas liv är bröllopet och för många av dem är det otänkbart att studera efter det att man har ingått äktenskap. (Sveriges Riksdag 1997).

I en vetenskaplig artikel av Lehti & Mattsson (2001) baserat på romska kvinnor i den svenska kontexten framkommer det att yngre kvinnliga romer har en lägre hierarkisk position. I familjelivet förekommer det många regler och traditioner, som är hierarkiska. Den romska kvinnan är mer regelstyrd än mannen. Hon har till uppgift att ta hand om barnen samt den äldre generationen. Den romska kvinnan är kontrollerad av kollektivet, men samtidigt har hon ett stort nätverk omkring sig. I artikeln framkommer det också att den fertila romska kvinnan är oren på grund av menstruation och det är otänkbart för en kvinna att visa sin kropp eller tala om sjukdomar inför män eller äldre kvinnor. Efter barnafödslar har den romska kvinnan en lägre position i hierarkin och måste följa vissa regler och om hon inte följer regler och traditioner kommer hon att uteslutas från kollektivet.

I nedanstående figur har Lehti & Mattsson (2001) beskrivit att den innersta cirkeln representerar det romska kollektivet och det är en skarp gräns till världen runt omkring. En hierarki med ålder och kön som avgörande faktorer inom kollektivet. Överträdelser av reglerna är oftast en risk till bestraffning och uteslutning från kollektivet. De yngre romska kvinnorna har en lägre status och löper större risk att bli uteslutna från kollektivet.

Figur 1: The Gypsy collective

2.3.2 Kvinnors levnadsförhållanden i Rumänien

I den senaste officiella statistiken från *Roma Inclusion Index* (2015) framkommer en tydlig skillnad i romska kvinnors levnadsvillkor jämfört med den totala befolkningen i Rumänien och också avseende på den egna romska befolkningen. Utbildningsnivån avseende fullföljd grundskola är 77 % för romska kvinnor och för den totala romska befolkningen är den 80 %. För den totala rumänska befolkningen är siffran 97 %. Läskunnigheten ligger på 99 % av den totala rumänska befolkningen, medan siffran för romerna totalt är 86 % och för de romskakvinnorna 83 %. Arbetslöshetssiffrorna är också mycket högre för romska kvinnor enligt statistiken. Siffran ligger på 7 % för den totala rumänska befolkningen och 33 % för den totala romska befolkningen och 43 % för romska kvinnor. Tillgång till sjukförsäkring är 52 % för de romska kvinnorna och denna siffra är lika för den totala romska befolkningen. Däremot har 81 % av den totala rumänska befolkningen tillgång till en sjukförsäkring. Erfarenhet av upplevd diskriminering är 29 % för de romska kvinnorna och denna siffra är samma för den totala romska befolkningen. I statistiken framkommer också möjligheten till drickbart vatten i hemmen och tillgång till elektricitet. Av den totala rumänska befolkningen har 52 % inte tillgång till drickbart vatten i hemmen och denna siffra är 72 % för den romska

befolkningen. Vad beträffar ingen elektricitet i hemmen är siffran 12 % högre för den romska befolkningen än den totala rumänska befolkningen. Statistiken angående drickbart vatten i hemmen och elektricitet är viktiga faktorer med tanke på att kvinnors största huvudsakliga arbetsuppgifter är att sköta hemmet och familjen (Ilisei 2013).

2.3.3 Romsk feminism

I dagens Rumänien finns feministiska aktivister som kämpar för kvinnors rättigheter. Dessa kvinnor ses dock inte längre av vissa grupper i Rumänien som en representation av den romska gemenskapen på grund av att de distanserar sig från traditionella traditioner och kulturer. De fokuserar sig på att medla mellan och inom familjer/samhällen och även inom offentliga institutioner. Potentialen för intersektionell feminism i Rumänien och på andra platser måste ske inom de mest marginaliserade, såsom romska, fattiga och funktionshindrade kvinnor (Fosslund 2016).

2.4 Bristande forskning.

Det finns ett stort forskningsfält om romerna och deras situation både i Sverige och i övriga Europa. Den befintliga forskningen är ofta problemfokuserad, vilket jag tror förstärker den romska minoriteten. Det finns dock inte så mycket forskat om enbart de romska kvinnorna och deras situation i Rumänien. Jag har konstaterat att det finns en avsaknad av forskning om de romska kvinnornas situation i staden Roman, vilket hade varit intressant för mig i min studie om de romska kvinnornas situation i området "Olympic Village" i staden Roman. På individ och grupp-nivå kan det vara av intresse att studera hur strukturen i den romska familjen ser ut. Hur ser könsrollerna ut? Vilken roll har familjen för den romska kvinnan? Vilken roll har kvinnan i det romska kulturlivet?

Enligt hjälporganisationen "Hjärta till Hjärta" finns det idag 41 svenska organisationer som har någon form av verksamhet i Rumänien och/eller i Bulgarien. Fokus för dessa organisationer skall vara att det finns en inriktning i arbetet på respektive lands Romska befolkning (Hjärta till Hjärta 2015). Det är dock en brist i forskningen om hjälporganisationernas betydelse för det romska folket. Däremot finns det en hel del dokumentation att tillgå från hjälporganisationernas egna hemsidor om deras arbete, som dock inte är vetenskaplig.

3 Romernas historia

3.1 Romernas ursprung

Det är allmänt erkänt att romerna kom från Indien någon gång mellan 800-talet och 1300-talet till Europa via Asien. Ingen vet varför romerna började sin utvandring. Det kan ha varit på grund av krig, svält, regimskifte eller något annat som påverkade romerna så mycket att de började utvandra till Europa (Achim 2004). Romernas egen uppfattning är att deras ursprungsland är gamla Persien och Egypten. Det engelska namnet för Romer är gipsies, som är snarlikt med ordet för egyptians som betyder egyptier. Det sägs att romerna funnits i Egypten sedan år 200 f.Kr. där de arbetade som slavar åt faraonerna. Romerna var och är fortfarande mycket duktiga på traditionella hantverksarbeten. Under faraonernas tid fick de tillverka svärd, knivar och sköldar. Romerna var under denna tid nomader, vilket innebar att de förflyttade sig över stora områden i världen. Yrken som var tidstypiska för romerna var hästhandel, cirkus, tivolverksamhet, guld och silversmide, musik samt spådom. Romerna anlände till Europa någon gång i början av 1300-talet och då landsteg de på den grekiska ön Kreta. Grekerna döper dem till ”astinganos”, vilket betyder främmande eller den svarta främlingen. Denna benämning följde romerna genom Europa och ändrades från land till land. ”Atsinganos”, ”tsingari”, ”gitanos”, ”gitan”, ”zigeuner”, ”zigöjner”, ”zigenare”, ”gypsie”, ”tziggan” m.fl. Romerna själva kallar sig för rom, vilket betyder människa (Åkerfeldt 2012).

Det finns också en annan syn på romernas invandring till Europa och enligt Åkerfeldt (2012) anlände de första romerna till Östra Europa i det nuvarande Turkiet och Balkanområdet någon gång i början av 1000-talet från Indien. De har sedan flyttat väster ut genom Persien, Armenien och Bysantiska riket mot Europa. Romernas färdigheter som de burit med sig uppskattades och efterfrågades i Europa. De var bland annat metallbearbetning, snickeri, läkekonst, sång, musik, dans och olika former av cirkuskonster.

3.2 Romernas ankomst till Rumänien

Under 1300-talet anlände många romer till Valakiet och Moldavien, ett område som i dag ligger i Rumänien och det ex-sovjetiska Moldavien och som var oberoende furstendömen med bräcklig självständighet. Båda var grekisk-ortodoxa statsbildningar med romersk-katolska inslag. I dessa statsbildningar inleddes en plågsam period i romernas historia.

Romerna blev med sin kunskap i metall- och konstsmide, läkekonst och musik mycket uppskattad i dessa områden. Feodaltherrarna tog vara på deras kunskap och romerna belades med restriktioner och bands vid de gods eller kloster där de verkade. Det började som romsk skatteplikt till klostren, kyrkorna, feodaltherrar och furstar, med blev alltmer en fråga om livegenskap. De fann nämligen romerna och deras kunskap ovärderlig och måste därför hållas kvar (Cederberg 2010).

Romerna tvingades att bli slavar och hamnade i europeiska slavägares våld. Varje herrelös romsk person kom att betraktas som statlig egendom. Bland romerna befann sig kopparsmedar (kelderasherna), de som spelade instrument (lautari), gruvarbetare (boyasherna), skedmakare (linguari), björntämjare (ursari), smeder (fiarari) och hovslagare (potcovari) (ibid.).

3.3 Slaveriet

Romerna blev fräntagen sin personliga frihet och de blev egendom som kunde säljas, bytas eller till och med ges bort. En rumänsk person som gifte sig med en romsk person blev själv slav. Det fanns dock en privilegierad grupp slavar som arbetade som tjänstefolk hos herrskapsfolket. De höll till inne i deras hem och behövde inte arbeta ute på fälten. De romska slavarana behandlade mycket illa. Ägarna hade rätt att straffa sina slavar och personliga tillhörigheter kunde fritt disponeras av slavägarna. Om en romsk person skadade en friburen rumän, var det inte han själv utan hans ägare som bedömdes som ansvarig för uppstådd skada. Ibland reglerades en sådan skuld genom att bojaren överlät slaven till den förfördelades familj. Många slavar försökte fly från klostren och sina feodaltherrar, vilket ledde till att ägarna skickade ut patruller för att hämta hem dem. Många av dessa slavjägare, som kallades ”globnici” var själva slavar. I Rumänien ingick romernas underkastelse i den gamla rumänska feodala ordningen tillskillnad från USA:s sydstater där slavarerna ingick i ett avancerat ekonomiskt system (Cederberg 2010).

Under tidigt 1800-tal inträffade en modernisering av det som i dag är Rumänien. Enskilda bojarer började frige sina slavar. En nyckelperson i slaveriets upphävande var den moldaviske fursten Grigore Alexandru Ghica, som själv var bojar men nationalist och formgivare. Han var regent i Moldavien under Krimkriget 1853 -1856, men avsattes av ryska trupper. Han återvände till Moldavien och fick ett enhälligt stöd av parlamentet för att avskaffa slaveriet. Detta beslut förgicks dock av en tragisk händelse (Cederberg 2010).

”Den romske slaven Dinca, som var utomäktenskapligt barn till en bojar av släkten Cantacuzino, hade en fransk älskarinna som han inte fick gifta sig med, eftersom han var slav och hon fri. I sin förtvivlan sköt Dinca sin älskade och sig själv” (ibid.).

Opinionen upprördes av denna hädelse. Den 23 december 1855 röstade Moldavien enhälligt för att avskaffa slaveriet. Valakiet gjorde detsamma den 8 februari 1856 (Åkerfeldt 2012). Valakiet och Moldavien gick samman och blev Rumänien år 1859 och i och med detta beslöts det om slaveriets upphävande i båda territorierna (Cederberg, 2010). Det skulle dock dröja till 1864 innan 600 000 romer i praktiken hade befriats. Romerna blev fria medborgare och skattebetalare. Deras skatter gick till en särskild fond som skulle kompensera deras tidigare ägare för att deras arbetskraft gick förlorad. Rumäniens såg till att slavägarna hölls skadelösa och de romska slaverna fick ingen kompensation för 500 år i slaveri (Åkerfeldt 2012).

3.4 Romerna historia under 1900- och 2000 talet.

När slaveriet upphävdes flydde många romer till Västeuropa och Nordamerika. De som stannade kvar i Rumänien fick ingen egen mark och hölls därför kvar i fattigdom och diskriminering. Efter att ha varit slavar under så lång tid hade de mycket liten möjlighet att försörja sig. Efter första världskrigets slut ökade Rumäniens minoritetsbefolkning med över 18 %, från 10 % före kriget till 28 % efter kriget och av dessa var 133 000 romer. I Rumänien började en vision om en homogen nationalstat där minoriteter skulle integreras med den rumänska befolkningen. Rumänien var nu tvungen att anta internationella avtal om mänskliga rättigheter, vilket gav hopp om romernas situation. I Rumänien försämrades dock de ekonomiska omständigheterna bland annat på grund av ett högt skattetryck. Detta ledde till att romerna fick rollen som syndabock. Myndigheterna menade också att eftersom romerna inte hade någon kultur eller historia så borde de inte ha samma rättigheter som andra minoriteter i Rumänien. I och med detta skedde det en förändring bland romerna, som började organisera sig kollektivt, och mellan 1934 och 1939 arbetade man för att främja lika rättigheter för romerna. Andra världskriget och en ökad tillväxt av fascism gjorde dock att detta arbete avstannade. Under andra världskriget skickades cirka 25 000 romer till Transnistrien och cirka 19 000 av dem dog.

I början av 1960-talet försökte den kommunistiska regimen att assimilera romerna och de hade ingen möjlighet att vara en etnisk minoritet och att främja sin egen kultur. Under Ceausescus regim mellan 1965 – 1989 drabbades romerna av en ny assimileringssvåg. Romer

som fortsatte att utöva sina traditionella yrken tvingades att arbeta i fabriker och byggarbetsplatser. Romerna tvingades att flytta, utan att ha möjlighet att anpassa sig. Avrättningen av Ceausescu 1989 väckte nytt hopp hos romerna, men deras situation förändrades inte i den takt man önskat. Romerna hade påverkats av övergången till marknadsekonomi på grund av bristande kvalificerad arbetskraft. Många av romerna hade arbetat inom jordbrukssektorn. Våld och diskriminering mot romer blev alltmer utbrett.

Rumänien blev medlem i EU den 1 januari 2007 och medlemskapet är förenat med åtgärder och reformer. Reformtakten har dock varit långsam. Korruptionen i landet är ingrodd och spridd på olika nivåer (Åkerfeldt 2012). I dag styrs Rumänien av den socialdemokratiska regeringen PSD. Landet har 19 832 389 invånare och av dess är 3.3 % romer. Levnadsförhållanden i Rumänien är fortfarande sämre än i de flesta andra europeiska länder (Landguiden 2017).

4 Teoretisk och begreppslig referensram

I detta kapitel presenterar jag de teoretiska utgångspunkter som jag använt för att analysera studiens empiriska material. Jag har valt att använda mig av den intersektionella teoribildningen för att belysa hur olika maktstrukturer och kategorier vävs samman och påverkar varandra. Jag har också valt att använda mig av delar av Charles Tillys teori om exploatering och beständig ojämlikhet med mekanismerna möjlighetsansamling och anpassning för att kunna studera kvinnors möjligheter och hinder i det rumänska samhället. Den tredje teorin som jag använt mig av är empowerment med inriktningarna empowerment som etablering och motmakt, empowerment som marknadsorienterad inriktning, den terapeutiska positionen och empowerment som liberal styrningsenergi för att se om projektet har stärkt kvinnorna i deras situation. Slutligen har jag använt mig av begreppet diakoni för att belysa Franciskanerordens hjälpverksamhet för de utsatta kvinnorna i ”Olympic Village”.

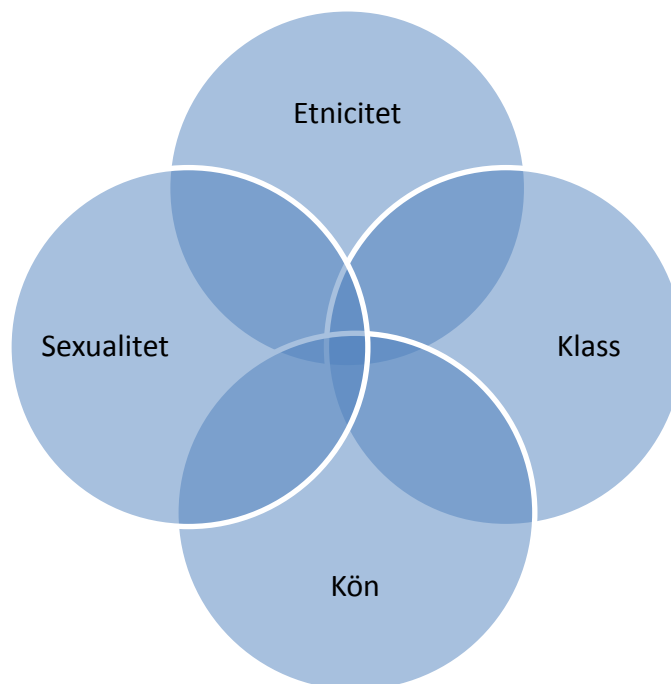
4.1 Intersektionalitet

Intersektionalitet kommer från engelskans *intersection*, vilket betyder korsning eller skärningspunkt. Det används för att beteckna hur olika maktstrukturer och diskrimineringsgrunder påverkar och ibland förstärker varandra. Centrala kategorier för den intersektionella analysen är kön, sexualitet, klass och etnicitet, vilka länge har uppmärksammats förhållandevis isolerade från varandra. Under 1900-talet utvecklades en kritisk diskussion om hur kön som kategori skulle tolkas, förstås och användas. Den allvarligaste kritiken pekade på att genusforskningen utgått från heterosexuella västerländska medelklasskvinnors erfarenheter. Genom att ha dessa kvinnor som utgångspunkt kände många grupper av kvinnor inte igen sig i de berättelser och i den forskning som syftade till att synliggöra kvinnors erfarenheter. Kvinnor har olika erfarenheter och kan uppleva olika erfarenheter av förtryck beroende på deras sammanhang och situation (Mattsson 2015). I och med denna kritik vidgades begreppet intersektionalitet och enligt de los Reyes & Mulinari (2007) kan maktanalyser inte reduceras till en fråga enbart om kön, klass, sexualitet eller etnicitet utan bör ses som ett teoretiskt perspektiv som synliggör hur olika historiska och situationsberoende maktrelationer skapas i och genom den simultana verkan av kön, klass, sexualitet och etnicitet. Detta öppnar upp för en dynamisk analys där inte bara ojämlikhet mellan kvinnor och män eller det som uppfattas som svenskar och invandrare kan fångas, utan också mellan kvinnor och kvinnor, mellan män och män och mellan olika etniska

minoritetsgrupper. Exempelvis har romska kvinnor en annan status än kvinnor med en annan etnisk bakgrund.

Den intersektionella analysen inriktar sig på detta beroendeförhållande och det samspel som finns mellan de olika kategorierna. Kön, sexualitet, klass och etnicitet ses som komplexa kategorier, som sammanvävda och som om de konstrueras ”i och genom varandra” (McClintock 1995, s. 5).

Eriksson-Zetterquist & Styhre (2007) har symboliserat detta med följande modell:

Figur 2: Intersektionalitet

4.1.1 Aspekter på intersektionalitet

Två aspekter som är centrala för intersektionalitet är det konstruktivistiska perspektivet och samhällsliga maktstrukturer. Det konstruktivistiska perspektivet innebär ett antagande om att verkligheten blir som vi tolkar den, det vill säga att vi hela tiden återskapar våra egna föreställningar om hur saker och ting förhåller sig. Vi ser och upplever det vi förväntar oss och vi tenderar att förklara saker och ting med utgångspunkt i det vi redan tror oss veta. Maktstrukturer är de krafter i samhället som skapar grupper och kategorier och som ordnar dessa hierarkiskt i förhållande till varandra. Vissa grupper och kategorier kommer att värderas högre än andra. Ordet kategori används i detta sammanhang som ett analytiskt begrepp som avser en konstruerad grupp. Olika saker eller företeelser förs samman för att de på ett eller annat sätt har något gemensamt. Exempelvis är kvinnor en kategori och romer är en kategori

(Mattsson 2015). Ur ett inersektionellt perspektiv är det viktigt att koppla förståelsen av kategorier till ett maktperspektiv och sociologerna Sandell och Mulinari (2006) har kritiserat och problematiserat hur detta används i feministiska och intersektionella analyser. De menar att det finns tre olika sätt att använda kategori som begrepp. Det första är att förstå kategori som en identifikation av de sätt som människor på ett allmänt kognitivt sätt kategoriserar och grupperar varandra och saker i sin omvärld. Kategorier kan utifrån detta tankesätt vara allt ifrån kön till yrken, sjukdomer och saker och skillnaden mellan dem är inte nödvändigtvis kopplade till hierarkier eller maktaspekter. För det andra kan begreppet kategori luta sig mot den strukturfunktionalistiska skolbildningen. Strukturfunktionalismen betonar språkets betydelse för hur vi förstår världen och detta sker genom dikotomier, det vill säga motsatspar som man – kvinna, svart – vit och så vidare. Motsatsparen skapar således tabun kring gränslandet mellan dessa. Att vara mitt emellan två kategorier som utgör ett dikotomiskt par rubbar strukturen och grunderna. Det vill säga att vara romsk kvinna är att vara i gränslandet mellan rumänsk kvinna och kvinna i Europa unionen. Sandell & Mulinari (2006) menar dock att kategorier i denna syn inte relateras till en förståelse av makt, ojämlikhet och underordning. Detta kan leda till problem i en intersektionell analys, som syftar till att undersöka ojämlikhet och maktrelationer. Det tredje sättet att förstå kategorier på är att utgå ifrån den strukturfunktionalistiska och lingvistiska skolbildningen med betoning på språkets betydelse, men med en tonvikt på den roll som maktrelationer mellan olika kategorier spelar. Romska kvinnor har en annan roll än rumänska och övriga kvinnor i Europa unionen. Kategorierna förstås både som dikotoma och hierarkiska.

4.2 Beständig ojämlikhet

Charles Tilly (2000) förklarar i boken ”Beständig ojämlikhet” hur skillnader mellan grupper av människor skapas och vidmakthålls. Ojämlikheter befästs genom att underordnade grupper anpassar sig efter de rådande omständigheterna och genom att makt och organisationsmönster sprids och efterliknas i nya sammanhang och organisationer. Det elementära inom Tillys teori om beständig ojämlikhet är kategoriella par såsom man/kvinna, medborgare/utlänning, svart/vit eller som det syftar åt i min studie romsk kvinna/icke romsk kvinna. Det centrala argumentet enligt Tilly är:

”Stora och betydelsefulla olikheter i förmåner bland människor motsvarar huvudsakligen kategoriella skillnader som svart/vit, man/kvinna, medborgare/utlänning eller muslim/jude och inte individuella skillnader i egenskaper, benägenheter eller prestationer” (Tilly 2000, s. 18).

Ett ojämlikt relationspar uppstår genom *exploatering* och *möjlighetsansamling*.

Exploatering bygger på att det finns en ojämn fördelning mellan kategorier. Det förekommer då människor kontrollerar en värdefull arbetskrävande resurs, av vilken de bara kan dra vinning genom att utnyttja arbetsinsatsen från andra som de utestänger från det fulla värde som tillkommer genom dessa insatser (Tilly 200, s. 102). Exempel på detta är hur romerna har utnyttjats av europeiska slavägare. Här existerar en ojämlig relation mellan de som kontrollerar och de som arbetar.

Möjlighetsansamling innebär att människor hindrar andra från att få tillgång till en resurs som man själv har fått tillträde till. Precis som i exploatering går det en gränslinje mellan den som drar nytta av resursen och övriga, samtidigt som de binds samman på ett ojämlikt sätt genom relationer över denna gräns (Tilly 2000). Enligt Tilly (2000) vidmakthålls den ojämlikhet som uppstår genom exploatering och möjlighetsansamling med de båda mekanismerna efterlikning och anpassning. Efterlikning handlar om etablerade organisationsmönster och/eller överföring av existerande sociala relationer från en miljö till en annan. Den andra mekanismen, anpassning, sprider och befäster den ojämlika ordningen. Den har två huvudkomponenter såsom skapande av procedurer som gör den dagliga interaktionen lättare och utveckling av sociala relationer kring rådande skiljelinjer. Enligt Tilly (2000) skapar underordnade grupper tillvägagångssätt som underlättar vardagens interaktion så att man kan hantera den ojämlika kategoriella relationen som man är en del av. Exploatering och möjlighetsansamling gynnar upprättandet av kategoriell ojämlikhet, medan efterlikning och anpassning generaliserar dess inflytande (Tilly 2000, s. 21).

4.3 Empowerment

Empowerment är i dag ett begrepp som används i samband med olika grupper och par som anses svaga i samhället, till exempel invandrare, homosexuella, funktionshindrade, minoriteter o.s.v. Empowerment som etablering och motmakt, som en marknadsorienterad inriktning, som en terapeutisk position och som en liberal styrningsstrategi är de olika inriktningarna inom begreppet empowerment, som jag kommer att beskriva. Jag har valt att till största delen använda mig av ”Empowerment i teori och praktik” av Askheim & Starrin

(2007). Det som är gemensamt för dessa inriktningar är att de delar en positiv syn på människan som ett i grunden aktivt och handlande subjekt som vill och vet sitt eget bästa om man bara skapar rätt förhållanden (Askeim & Starrin 2007).

4.3.1 Empowerment som etablering av motmakt

I empowerment som etablering av motmakt lägger man störst vikt vid sambandet mellan den enskilda individens livssituation, de samhälleliga och strukturella förhållandena.

Utgångspunkten är att stärka individerna och grupperna på ett sådant sätt de får kraft att ändra sin livssituation. I praktiken handlar det om att hjälpa människor att få ett bättre självförtroende bättre självbild, större kunskaper och färdigheter. En central punkt inom denna inriktning är att skapa en medvetenhet hos individ genom sambandet mellan den egna livssituationen och yttre, samhälleliga förhållanden. Det är också viktigt att visa att många andra människor delar dessa problem, man är inte ensam. En sådan medvetenhet skall i sin tur leda till handling. Den brasilianske pedagogen Paulo Freire var en viktig inspiratör inom empowerment. Enligt Freire (1972) är det viktigt att människan måste bli klar över förtryckets orsaker, så att hon genom att handla kan skapa en ny situation. Medvetandegörandet blir därmed det centrala för Freire. Frigörelsen kan ske genom ”praxis”, det vill säga genom reflexion och handling i förhållande till tillvaron för att förändra den. Medvetandegörandet måste ta sin utgångspunkt i förhållandet mellan människa och världen, i situationen här och nu, i situationer man känner till och det motsägelsefulla i dem. Kollektivet är den centrala utgångspunkten för medvetandegörandet och handlingen. Processen sker genom ett kollektivt delande av erfarenheter, som i sin tur bildar utgångspunkten för ett kollektivt handlande (Freire 1972).

4.3.2 Den marknadsorienterade inriktningen

I denna inriktning är individen den enhet som politiken ska byggas upp kring. Olika former av socialt liv ses som medel för att realisera individuella mål och samhället ska genom sociala arrangemang tillgodose individuella önskemål eller krav. Människan ses som oberoende, kompetent och rationell och den som själv bäst förmår ta tillvara sina egna intressen. Inom denna typ av välfärdspolitik är principen om tjänstmottagarnas rätt att själv välja och bestämma hur deras behov ska tillgodoses något grundläggande. Välfärdsstaten ses som en institution som genom sin byråkrati och sin standardisering omyndigförklarar människor och fråntar henne initiativ och ansvar. Ett centralt mål blir att minska statens handlingsutrymme och att införa marknadsmodeller i välfärdssektorn. Denna inriktning märks tydligast i länder med liberala välfärdsstater, men det finns de som menar att denna inriktning också påverkat

länder med vänsterpolitik. Även dessa stater med sina standardiserade tendenser kan fungera paternalistiskt, förtryckande och skapar orättvisa genom att den inte förmår ta individuell hänsyn (Askheim & Starrin 2007).

4.3.3 Den terapeutiska positionen

Den terapeutiska positionen är en individorienterad inriktning av empowerment där man fokuserar på att utrusta enskilda individer med personliga resurser som gör att de kan förverkliga grundläggande målsättningar som jämlikhet, rättvisa och kontroll. Inom denna inriktning är man bara upptagen av att förstärka individer och inte av maktdimensionen. Maktperspektivet och analyser av personer som skapar makt och maktlöshet saknas. De strukturella förhållanden som bidrar till marginalisering och förtryck står inte i fokus, och begreppet empowerment avpolitiserats (Askheim & Starrin 2007, s. 26). En annan infallsvinkel är att den inte utan vidare rubbar maktbalansen mellan dem som tillhandahåller respektive tar emot tjänsterna. Empowerment uppfattas som att ge makt till eller att ge möjlighet. Ett sådant myndiggörande handlar om att ge de förtryckta möjligheter. De som utdelar makt kan också sätta gränser för hur mycket makt de svaga ska få och vad det innebär (Askheim & Starrin 2007).

4.3.4 Empowerment som liberal styrningsstrategi

Empowerment har genom inspiration från den franske filosofen Michel Foucault inom socialt arbete karakteriserats som en liberal styrningsstrategi. I denna inriktning medverkar fackmannen till att klienten blir medveten om sin egen situation och vad som kan göras för att ändra den i positiv riktning. Detta ska ske i dialog med brukaren och där fackmannen ska vara en resursperson, som ska ställa sin kompetens till förfogande och hjälpa klienten att tänka igenom möjliga resultat och konsekvenser av olika beslut och handlingsalternativ. Arbetet hos fackmannen består i att medverka till att individens positiva kärna väcks till liv och att blockeringar som hindrar utvecklingen avlägsnas. Denna inriktning har dock fått kritik för att det ligger bestämda uppfattningar om vad det innebär att vara en kompetent samhällsmedborgare med de normer som finns där som sanningar, regler och värderingar (Askheim & Starrin 2007, s. 29).

4.4 Diakoni

Ordet diakoni kommer från det grekiska ordet för tjänare, diákonos (Blennerger et al.1999: 16). I nya testamentet står diakoni oftast för tjänare/tjänst, men med olika innebörd. Ett bibelställe som lyfter fram diakonin i form av tjänande är Lukasevangeliets 10:e kapitel, som

handlar om den barmhärtige samariten (Luk 10: 25-37). I denna berättelse blir en man överfallen av rövare och efter att de överfallit honom lät de honom ligga kvar halvdöd. En präst passerade och likaså en levit, men båda lät mannen ligga kvar. Därefter kom en samarit som tog hand om mannen och tog honom till ett värdshus. Teologiskt lyfter denna berättelse fram kärleken till vår nästa. Kärleken utövas i berättelsen utan några religiösa motiv och går till och med över religionsgränserna. Hjälpen leder inte heller till självutplåning för hjälparen. Samariten initierar hjälpen, men fortsätter sin resa efter överlämnandet till värdshusvärden. Hjälpen som ges i berättelsen innebär ingen maktutövning. En samarit, som på grund av sin sociala och religiösa status är en outsider hjälper en annan person, som också till följd av sin utsatthet är en outsider. I ett teologiskt perspektiv bryter Jesus i och med sitt handlande mot det traditionella, han visar i och med detta att han ödmjukat sig inför sina lärjungar och vill på detta sätt vara en förebild för oss människor (Blennberger & Hansson 2008).

Det går dock att definiera diakoni på olika sätt och Blennberger & Hansson (2008) ger exempel på språklig, stipulativ och utpekande definitioner. En språkbeskrivande, lexial, definition kan till exempel vara kyrklig hjälpverksamhet medan en stipulativ definition passar för det sammanhang där vi använder ordet. Exempel på detta kan vara:

”Med diakoni avser vi alla insatser av hjälp och stöd som utförs av personer med en uttalad kristen tro inom en kristen organisation eller alla insatser av hjälp och stöd som utförs inom en organisation som hänvisar till kristna värden som motiv för sitt arbete” (Blennberger & Hansson, 2008:14).

I ovanstående definitioner ser vi att i den första delen är det bara kristna som kan bedriva diakoni medan i den andra kan även ateister bedriva diakoni om tjänsten utförs inom en organisation som hänvisar till kristna värden.

Den tredje delen som Blennberger och Hansson (2008) lyfter fram är den utpekande, vad det refererar till. Detta innebär att man räknar upp verksamheter och enskilda handlingar som går under namnet diakoni. En standardformulering som dock kan användas generellt är att diakonins mottagare är personer i utsatta livssituationer.

Ovanstående formulering stämmer väl överens med det diakonala arbete som Franciskanerorden bedriver. Arbetet bedrivs av en organisation med kristna värden och mottagarna är personer i utsatta livssituationer.

5 Metod

I detta kapitel presenteras studiens metodologiska ansats, metodval, urval och begränsning, etiska aspekter, metodens tillförlitlighet, tillvägagångssätt, beskrivning av informanter och bearbetning. Uppsatsens metodologiska ansats ligger inom den etnografiska traditionen, med deltagande observationer och intervjuer.

Intervjuerna kom att bestå av semistrukturerade - och ostrukturerade intervjuer.

5.1 Etnografi

Etnografi är en forskningstradition, där forskaren är integrerad med de personer som ingår i studien. Termen etnografi står för en kombination av två dimensioner, etno (folk) och grafi (skrivande). Forskaren söker förståelse för de personer som ingår i studien och deras aktiviteter i deras naturliga miljöer med utgångspunkt i det vardagliga livet (Aspers, 2007). Grönmo (2004) betonar vikten av tjocka beskrivelser inom etnografien. En sådan beskrivning lägger inte bara vikten vid det faktiska förhållandet utan vill också få fram hur de observerade förhåller sig till de involverade aktörerna i ljuset av den kontext som de ingår i.

Etnografens syfte är att visa hur socialt handlande i en kultur kan vara begripligt ur en annan kulturs synvinkel. Fokus ligger i hög grad på kulturella fenomen och föreställningar som idéer, tänkesätt och symboler (Fangen, 2005). Analytiskt arbetar etnografer vanligen utifrån hermeneutisk metod. I den hermeneutiska kunskapsteorin söker man inte efter den absoluta sanningen, eftersom det inte finns någon sådan. Hermeneutiken handlar om metoder för förståelse och tolkning, dels om beskrivning av själva förståelsen och dess villkor. Det vill säga att vi studerar handlandet i kraft av dess betydelse och att vi ser det som uttryck för något annat. Människors handlingar blir ur detta perspektiv tecken, vilka har ett överskott av mening, och som vi läser utifrån den förståelse vi bär med oss (ibid).

Etnografi förenar fältarbete och kultur. Med fältarbete menas att man lever med och lever som de människor man studerar. Fältarbetet kräver fullt engagemang av forskaren under en längre tid. Forskaren ska i möjligaste mån dela miljö, problem, språk, ritualer och sociala relationer med de människor som studeras. Detta innebär att forskaren måste lyssna, se och framförallt skriva ned vad som upplevdes under fältstudierna.

Etnografi är sedan resultatet av fältarbetet, men det är den skrivna rapporten som representerar kulturen och inte fältarbetet i sig. Att skriva etnografi är kontorsarbete och inte fältarbete (Van Maanen, 1988)

För mig var det naturligt att välja en etnografisk forskningstradition med deltagande observationer och samtalsintervjuer som metod, eftersom jag kom att göra fältarbete bland befolkningen i byn ”Olympic Village” i staden Roman under en månads tid. Under den här tiden kom jag att leva med byborna och delta i deras dagliga sysselsättningar. Tanken bakom mitt val av etnografi är att jag studerar sociala processer i en större och samhällelig kulturell kontext. Genom att jag tillbringar en längre tid i en social organisation, som byn Roman, blir det möjligt för mig att inifrån förstå och beskriva vardagslivets praxis i byn med fokus på kvinnorna och de perspektiv det genererar. Det ger möjlighet för mig att förankra samtal och diskurser i socialt samspel och följa skeenden över tid (Garsten, 2003).

5.2 Deltagande observation

Deltagande observation innebär att forskaren är delaktig i de aktiviteter som människorna som ingår i studien deltar i. Deltagande i aktiviteter handlar främst om att skapa närhet till människorna som ingår i studien. Det innebär att lära känna dem, förstå dem och deras handlande i grupp eller enskilt i olika situationer och sammanhang (Sjöberg, 2008).

I min roll som observatör kom jag att välja en öppen observation, där deltagarna vet om och accepterar att jag fungerar som observatör. De var införstådda med att jag gör en kartläggning av vissa faktorer som rör gruppens sätt att fungera (Holme & Solvang, 1997).

Vid deltagande observation utförs två former av handlande på samma gång. Jag involveras i ett samspel samtidigt som jag iakttar vad som sker. Såsom deltagande observatör måste jag engagera mig i de människor jag studerar och delta i samtal och samspel med dem. Detta innebär inte att jag som forskare behöver delta i samma aktiviteter som de människor som jag studerar. Deltagande innebär snarare att jag deltar i ett allmänt socialt samspel med mina forskningsobjekt (Fangen, 2005). Avsaknad av delaktighet skapar lätt skeva bilder, då det alltid finns inslag av tolkningar i observationsförfarandet. Det som analyseras förstås utifrån egna kulturella och sociala glasögon (Sjöberg, 2008).

Fördelen med deltagande observation är att jag lär känna människor och deras livsvillkor i den verklighet de är hänvisade till. Genom att observera människor under en längre tid kan jag förbättra min förståelse och tolkning av fältet (Fangen, 2005). Närhet och distans är också viktigt i denna form av metod. Det handlar om det nära och det distanserade. Det är viktigt att jag som forskare strävar efter att kombinera närhet och distans (Sjöberg, 1999).

Enligt Gunnar Andersson och Anders Persson i *Mer än kalla fakta* (Sjöberg 1999: 195) bör forskaren ställa sig dessa två frågor:

På vilket sätt skapar jag tillräcklig närhet till mitt studieobjekt?

På vilka sätt skapar jag nödvändig distans i förhållande till studieobjektet?

5.3 Intervjuer

Intervjuer kan gestalta sig som mycket löst strukturerade samtal, men det kan också handla om systematiskt genomförda samtal som följer en noga utarbetad eller designad intervjuguide (Kvale, 1997). I de flesta fall genomförs en intervju som ett fysiskt möte mellan två personer som utbyter kunskap och erfarenheter. Vid andra tillfällen kan intervjun ske via mejl, telefon eller via videointervju (Lowndes, 2005).

Jag valde att använda mig av semistrukturerade - och ostrukturerade intervjuer. De semistrukturerade intervjuerna byggde på min intervjuguide. Den semistrukturerade intervjun definieras av att intervjuaren arbetar med en intervjuguide där teman och en rad huvudfrågor är definierade på förhand, men där det finns utrymme för avvikelser (Justesen & Mik-Meyer, 2011). Enligt Gillham (2005, s. 70) ställer intervjuaren i den semistrukturerade intervjun samma öppna frågor till alla intervjupersonerna i projektet. Jag kom ganska snart fram till att i vissa sammanhang blev det mer naturligt med ostrukturerade intervjuer. Den ostrukturerade intervjun definieras av att det primärt är intervjupersonen som bestämmer samtalsstrukturen och som styr samtalet. I den ostrukturerade intervjun är frågornas exakta formulering och ordningsföljd inte planerade på förhand av intervjuaren och i situationen får intervjupersonen i hög grad styra intervjuns inriktning och definiera innehållet. Den form av intervju kan vara lämplig när det bland annat rör sig om känsliga ämnen (Gillham, 2005).

Genom att jag kombinerade mina observationer och intervjuer kunde jag jämföra det som sagts med det jag observerat och fick därmed större chans att bedöma giltigheten av deltagarnas utsagor (Fangen, 2005).

5.4 Urval och begränsning

Mitt urval kom jag att bygga på ett snöbollsurval, vilket innebär att jag inledde med att intervjua en person som jag fått kännedom om och som hade erfarenheter eller upplysningar som var intressanta för mig avseende forskningens syfte och frågeställningar. Jag kom att börja med att intervjua en franciskanermunk, som är en av ledarna för projektet, för att sedan med hans kunskap i det romska språket bistå mig med översättning från engelska till rumänska samt rumänska till engelska i mina intervjuer med personal och kvinnorna i byn.

Under mina sista veckor fick jag också hjälp med översättning av en lärare. Jag kom att fortsätta med intervjuerna tills jag kände igen att svarsmönstren återkommer i ett flertal intervjuer (Ahrne & Svensson 2011, s. 42-43).

5.5 Etiska aspekter

Forskningsetik visar på ett mångfaldigt sätt av värderingar, normer och institutionella ordningar som bidrar till att konstituera och reglera vetenskapliga verksamheter. Forskningens etiska förpliktelser anger normer i forskningsprocessen inklusive förhållandet mellan forskaren och personer samt institutioner som ingår i forskningen. Forskaren måste vara klar över det ansvar han eller hon påtar sig för de människor som på olika sätt blir indragna i undersökningen. Forskaren skall arbeta utifrån en grundläggande respekt för människovärdet samt respektera personers integritet, frihet och medbestämmande.

Några av dessa etiska normer finns också i lagen. Det kan till exempel vara straffbart att utsätta människor som deltar i forskningsprojekt för psykiskt och fysiskt lidande. I forskningen bör vi också beakta tystnadsplikten samt att de som deltar i forskningsprojektet samtycker till att vara med.

Alla forsknings- och studentprojekt som innebär behandling av personuppgifter ska rapporteras till Norsk senter for forskningsdata (NSD) minst trettio dagar före datainsamlingen. Med personuppgifter menas uppgifter som direkt eller indirekt kan knytas till enskilda personer. En enskild person ska vara direkt identifierbar med namn, personnummer eller andra personliga kännetecken (NESH, 2006).

I mitt forskningsarbete var det min plikt att följa de etiska förpliktelserna. Jag hade planerat att göra ett besök i byn Roman innan jag börjar skriva min avhandling och bedömde utifrån de etiska aspekterna att jag behövde rapportera mitt forskningsprojekt till NSD. För mig var det också viktigt att ha ett diakonalt förhållningssätt i bemötandet med andra människor. Det vill säga att i omsorgen om människan möta henne där hon är och ta hennes utgångspunkt. Det är också viktigt att i mötet se bakom och bortom det första intrycket.

5.6 Metodens tillförlitlighet

Inom vetenskapen beskriver begreppet noggrannhet hur väl vi genomfört operationaliseringen, det vill säga hur väl det teoretiska och det empiriska begreppet stämmer överens. I de fall det finns anledning att ifrågasätta validiteten (giltigheten) kan man ifrågasätta hela undersökningen. Validitet är frånvaro av systematiska mätfel. Finns inga

systematiska mätfel, mäter man vad man avser att mäta, och följaktligen täcker teoretisk och empirisk definition varandra. (Rosengren & Arvidson 1997, s. 70).

Enligt Sohlbergs (2013) bör kunskapssökandet inom vetenskapen präglas av noggrannhet och systematik, men det viktigaste begreppet är transparens (genomskinlighet). Reliabiliteten (tillförlitligheten) bestäms av hur mätningen utförs och hur noggrann forskaren är vid bearbetning av informationen (Holme & Solvang, 1997). Forskningen är god om den kännetecknas av transparens och öppenhet. Det innebär att det står klart för läsaren hur forskaren förhåller sig till tidigare forskning. Hur det egna resultatet ser ut samt vilka metoder som använts och hur tolkningen ägt rum. Vi ska kunna följa forskarens beskrivningar, tolkningar och resonemang. Vi ska också någorlunda bedöma när forskaren bygger på tidigare forskning och när denne kommer med egna bidrag och tolkningar.

5.7 Tillvägagångssätt

Under min tid i "Olympic Village" i Rom bodde jag på ett gästhem hos Franciskanerbröderna som låg strax utanför "Olympic Village" och jag kom på så vis att vara nära byborna i deras vardagliga liv. Med hjälp av en Franciskanermunk och fyra anställda personer av FUP kunde jag vara delaktig i projektets verksamheter på ett naturligt vis. I och med detta kunde jag skapa många informella samtal och möten med romska kvinnor. Jag gjorde också nio semistrukturerade intervjuer utifrån min intervjuguide. Min avsikt var att kunna få en så bred och tillförlitlig bild över projektets betydelse för kvinnorna, genom att delta i de olika verksamheterna som spänner sig över olika åldersgrupper och områden. Den första veckan kändes det svårt att som vit kvinna från Skandinavien och genom tolkning av en Franciskanermunk få en tillförlitlig bild av de romska kvinnornas situation i "Olympic Village". Denna känsla av hinder blev dock inte långvarig eftersom jag efter en vecka med hjälp av FUP:s personal fick god kontakt med kvinnorna. De romska kvinnorna hade lättare att prata om sin situation med hjälp av en kvinnlig tolk och när jag efter drygt en vecka blev ett känt ansikte för dem. Den kvinna som hjälpte mig att tolka var en lärare som var anställdt på centrat.

5.8 Beskrivning av informanterna

Informanter i mina strukturerade intervjuer var en Franciskanermunk, fyra anställda personer och 5 romska kvinnor. Franciskanermunken var en av de personer som var med och startade

upp projektet med romerna i början av 2000-talet. Han var också min tolk den första veckan av min vistelse i Roman. Den anställda personal som jag intervjuat var en sjuksköterska, en socialassistent, en lärare och en psykolog. De romska kvinnor som jag intervjuat var alla involverade i projektets verksamhet genom visstidsanställningar och/eller genom att delta i någon form av utbildning inom projektet. För att avidentifiera mina romska kvinnliga informanter har jag skrivit informant vid de tillfällen jag citerat deras uttalanden. Personalen är avidentifierad med sina namn, men inte med yrke. Innan jag började mina intervjuer hade jag fått ett skriftligt godkännande av en Franciskanermunk och muntliga godkännande av samtliga intervjupersoner.

5.9 Bearbetning

Det finns olika former att analysera data och det är viktigt att beslutet av val inte bara är tekniskt och administrativt. Valet bygger på den analytiska strategin och kräver full kontroll av teoretisk organisation och praktisk form av data. Denna framställning bör bygga på ett självkritiskt granskande samt ett aktivt tänkande och en relationsprocess genom vilka kvalitativa förklaringar kan bli utformade och bekräftade (Mason, 2002). Ytterst sett är min bearbetning beroende av mina forskningsfrågor samt min filosofiska och metodologiska inställning. Analyseringen av mitt material kom jag att strukturera upp för att sedan sortera, ordna och kategorisera mitt material för att finna svar på mina frågor. Jag kom efter bearbetning sortera mina svar i undergrupper utifrån mina teman; familjesituation, kvinnornas identitetsroll, projektets betydelse, framtidsplaner och för- nackdelar med Rumänien utifrån min intervjuguide.

6 Resultat och analys

6.1 Presentation av kapitlets struktur.

I detta kapitel kommer jag att svara på min huvudproblemställning som är följande:

Hur har kvinnorna i "Olympic Village" påverkats av projektets arbete sedan det startade?

För att få svar på detta har jag strukturerat mitt svar utifrån följande tre

underproblemställningar: *Vad har projektet betytt för kvinnorna i byn? Hur förhåller sig kvinnorna till den kontext de lever i för att förändra sin situation och Hur ser kvinnorna på intersektionen kön, klass och etnicitet?*

Mitt resultat och analys bygger på fältanteckningar från mina deltagande observationer i byn "Olympic Village" och intervjuer med en Franciskaner munk, personal och romska kvinnor.

Samtliga strukturerade Intervjuer är baserade på min intervjuguide och de ostrukturerade intervjuerna är baserade på informella samtal som skett med hjälp av tolk

Jag kommer i den kontextbeskrivning som följer att presentera det internationella projektet

P220 för att sedan beskriva byn "Olympic Village" och företaget "Green time". Därefter

kommer jag att presenterar mitt resultat och min analys utifrån följande teman;

familjesituation, kvinnans identitetsroll, projektets betydelse, framtidsplaner, för- nackdelar

med Rumänien och diakoni för att få svar på mina frågeställningar. Resultatet presenteras

med hjälp av det konstruktivistiska perspektivet och samhällsliga maktstrukturer med

avseende på intersektionalitet, beständig ojämlikhet med begreppen exploatering och

möjlighetsansamling. Jag har också använt mig av begreppet empowerment med

inriktningarna empowerment som etablering av motmakt, den marknadsorienterade

inriktningen, den terapeutiska positionen och liberal styrningsenergi. Slutligen har jag använt

mig av begreppet diakoni.

6.2 Kontextbeskrivelse

För att ni som läsare ska få en bättre förståelse av romernas vardagliga liv och den kontext de

lever i har jag valt att dela in detta kapitel i följande tre avsnitt som är baserat på mitt

fältarbete; Det internationella projektet P220, som drivs av Fundatia Umanitura och

Franciskanerorden, byn "Olympic Village" och växtodlingsföretaget "Green time". Därefter

redovisar jag min resultat- och analysdel, som jag delat in i följande avsnitt utifrån mina

frågeställningar: Kvinnornas familjesituation, kvinnans identitetsroll, projektets betydelse,

framtidsplaner, för- och nackdelar med Rumänien och diakoni.

6.3 Det internationella projektet P220 i Roman

I Roman, som är en stad i den rumänska regionen Moldova, stöder Svenska kyrkans internationella arbete och Kirkens Nødhjelp i Norge ett socialt center för romerna, som består av byn ”Olympic Village”, skolverksamhet på klosterområdet och arbetstillfällen i någon av Franciskanerordens företag. Centrat drivs av organisationen Fundatia Umanitara Pacea (FUP) och Franciskanerorden. Denna verksamhet startade år 2000 och arbetar med att förbättra romernas situation i ”Olympic Village” som ligger ett par kilometer från klosterområdet. Byn ”Olympic Village” ligger i ett område som var avsett för lantbruk under kommunisttiden och det inkluderas av bostäder bestående av fyra ladugårds längor med femtio lägenheter i varje ladugård. I en av ladugårdarna har franciskanerorden en enklare sjuksköterskemottagning. Centrat har en anställd läkare och en läkare som arbetar ideellt. De har också en psykolog och två socialassistenter, som är anställda i projektet. Förutom området hälsa inkluderas centrat av olika utbildningar. Det finns en förskola, skola för årskurs 1-4, andra chansens skola för de som inte haft möjlighet att gå i skola och en sommarskola för de yngre barnen. Under skoldagarna utspisas elever och behövande familjer från centrats egen matservering. Slutligen består centrat av arbetsplatser bestående av en tegelstensfabrik, ett snickeri och företaget ”Green time”, som sysslar med odlingar av grönsaker, växter och odling av lavendel.

Det finns i dag tio personer som är avlönade av FUP och av dessa är det endast tre personer som är män. Fjorton personer är säsongsanställda av företaget ”Green time”.

6.3.1 ”Olympic Village”

I ”Olympic Village” bor det enligt 2016 års statistik från FUP 539 personer varav 135 personer är män, 150 kvinnor och 254 barn. Det första som slår emot en vid ankomsten är doften av ladugård. I dessa fyra ladugårdslängor bor det femtio familjer i varje ladugård. Varje familj har ett rum och många av rummen har inga dörrar utan skärmas av med draperier. Dessa rum är mörka och trånga och omfattar en yta på cirka tre gånger tre meter. Utanför en del hus finns det ett extra utrymme för ett mycket enkelt utedass. Många familjer har hundar eller katter och deras avföring ligger utspridd överallt. Sopor kastas inte i särskilda behållare utan slängs i stora högar utanför eller i deras bostäder. Detta berodde på att det inte fanns hund- kattlatriner och inte heller miljöstationer för sopor. I varje ladugård finns det ett gemensamt utrymme för att hämta vatten och det finns enbart kallt vatten att tillgå. I en av ladugårdarna finns det en sjuksköterskemottagning, för att ta emot patienter och blivande mammor. Rummet har västerländsk standard och är en stor kontrast mot romernas primitiva bostäder i ladugårdarna. Det finns också en separat byggnad utanför ladugårdarna som

innehåller duschar och toaletter, men denna byggnad används inte av romerna. En av franciskanerbröderna trodde att detta berodde på att byggnaden måste låsas upp samt att den ligger en bit ifrån deras bostäder. I dagsläget fungerade heller inte byggnadens solceller, vilket innebar att det inte finns varmvatten att tillgå. Elen till belysningen i bostäderna var också sporadisk, eftersom kommunen stängde av den med jämna mellanrum.

I mina observationer kunde jag se att kommunen, Roman, valt att inte satsa på bostäderna i "Olympic Village" och dess romska invånare, eftersom det saknades tillgång till vatten och avlopp samt att elen till belysningen var sporadisk.

På grund av den dåliga standarden i "Olympic Village" flyttar romerna därifrån, så fort det ges ekonomiska möjligheter. Enligt Franciskanerbröderna har de flesta romer i "Olympic Village" giltiga identitetshandlingar, vilket är nödvändigt om man ska hyra en bostad samt för att kunna sköta det som åligger en medborgare i Rumänien. På grund av rasism och utanförskap är det svårt för romerna att leva i en annan kontext än den de har i "Olympic Village".

Under de senaste tio åren har cirka fyrtio familjer lämnat "Olympic Village" och flyttat till annat boende.

6.3.2 "Green time"

Företaget "Green time" är ett bolag som Franciskanerorden driver och som har ett avtal med FUP om att anställa minst två personer per år. "Green time" arbetar med odlingar i form av blommor, buskar, grönsaker och lavendel. Lavendelodlingen är en av de nya inkomstkällorna för centrat. Av lavendeln görs lavendelolja och lavendelvatten som exporteras till Sackeus i Sverige, vilket har ökat centrats inkomster. Lavendeloljan som säljs kan användas för sin väldoft, men sägs också ha lugnande egenskaper. Oljan är koncentrerad och kan till exempel användas istället för body lotion. Det krävs cirka tio kilo lavendel för tio milliliter lavendelolja. Inkomsten för de som plockar lavendeln är cirka 600 kr per vecka (300 lei), vilket är lite högre inkomst än den genomsnittliga lönen som ligger på cirka 1050 Skr i månaden.

6.4 Kvinnornas familjesituation

6.4.1 Familjestruktur

I de intervjuer och i de informella samtal jag hade med kvinnorna i "Olympic Village" visade det sig att de flesta är mycket lågutbildade. Kvinnorna får oftast barn i tidig ålder och en del var endast 14 år gamla när de blev förälder. Detta bekräftades också av en lärare och en psykolog på FUP. I mina observationer kunde jag också se att det var många kvinnor som var hemma med barnen medan mannen arbetade eller gjorde annat istället. Kvinnorna tog hand om barnen och hushållssysslorna. Tidigt barnafödande och bristen på motivation till att studera var bland annat orsakerna till den bristfälliga utbildningsnivån bland kvinnorna, vilket också resulterade i svårigheter med att få avlönande arbeten. Den egna familjen, släkten och hela den romska gemenskapen är mycket viktig. Familjen kommer oftast i första hand och äldre generationer, såsom mor och farföräldrar, bor tillsammans med den yngre generationen. De äldre inom familjen lämnas inte till vårdinrättningar utan tas om hand av den yngre generationen, vilket leder till en större belastning på kvinnan. I de familjer där kvinnorna levde ensamma med barnen försörjde de sig oftast med tillfälliga arbeten, vilket inte gav dem en stadig månadsinkomst.

I teorin om beständig ojämlikhet av Charles Tilly (2000) anpassar sig underordnade grupper efter rådande omständigheter och detta stämmer väl överens med den familjesituation som de romska kvinnorna i "Olympic Village" lever i. Det finns en ojämn fördelning mellan de kategoriella paren man/kvinna, vilket innebär att de romska kvinnorna arbetar mer med de dagliga hushållssysslorna än de romska männen och de är också underordnade männen. Det är också skillnad mellan romsk kvinna/icke romsk kvinna vad gäller utbildningsnivå, arbetsbelastning i hemmet och möjligheter till arbete.

6.4.2 Våld i hemmet

I samtal med en lärare och en socialassistent fick jag veta att det förekommer mycket våld i familjerna. Vid spontanbesök har kvinnorna oftast inte tid att samtala på grund av bråk. Männen använder ofta droger i form av alkohol och billiga substanser. Deras små inkomster går till annat än till barnen och det dagliga hushållet. Kvinnorna är beroende av männen på grund av att de har svårt att få arbete. Socialassistenten belyser detta på följande sätt:

"Romska kvinnor är inte medvetna om sin situation"

I mina senare ostrukturerade samtal bad jag henne utveckla detta påstående och hon förklarade det med att för de romska kvinnorna är det svårt att vara medveten om en annan livssituation, eftersom de inte har något annat att jämföra med.

I slutet av min vistelse i Roman fick jag god kontakt med två romska familjer varav en kvinna försörjde sig och sina tre barn genom stöd från den sociala myndigheten i Rumänien, vilket inbringade 400 rumänska lei i månaden. Detta motsvarar idag cirka 830 Skr. Hon arbetar också extra som hushållerska samt nattskift i en kycklingfabrik. Hennes förra man bidrar också med pengar till barnen. Hon är den enda kvinna i "Olympic Village" som har en son som läser på high school. I samtal med henne fick jag bekräftat att det är mycket högljutt och att det förekommer våld i familjerna. En annan romsk kvinna som arbetar i köket för FUP berättade för mig att hennes man dricker mycket alkohol och är aggressiv mot henne. Hon skulle vilja skilja sig, men på grund av dålig ekonomi och den skam som läggs på henne och hennes familj är detta omöjligt. En lärare på centrat bekräftade detta med följande uttalande: *"Kvinnor som utsätts för våld måste stanna på grund av att de inte har egna pengar"*

I mina samtal med lärare, socialassistent och psykolog var orsaken till att det användes våld i familjerna alkohol, kvinnan har inte gjort som mannen sagt eller att man tar efter tidigare generationers beteende. Många unga kvinnor i dessa familjer ingår äktenskap tidigt för att komma bort från föräldrarnas beteende.

Kvinnornas familjesituation präglar också barnen och från en anställd på centrat fick jag höra följande:

"Det är en form av undervisning att skälla på barnen. Utbildningen startar i familjen, men den enda utbildning de får är genom FUP. Föräldrarna vill oftast inte samarbeta. De vill se pengar och materiella saker, inte hjälp med barnen eller utbildning."

Informanten förklarar följande uttalande med att de romska kvinnorna inte har några kvinnliga förebilder, som kan ge dem perspektiv på hur goda familjerelationer fungerar. Dessa kvinnors liv är en tragedi och de har blivit så indoktrinerade i den situation de lever i så att de inte orkar med förändringar som kräver anpassning till samhällets normer i form av utbildning, arbete och anpassning till tider Det är oftast enklare att stanna i ett dåligt förhållande.

I de intervjuer och informella samtal jag hade med romska kvinnor såg de ingen annan utväg än att stanna i ett dåligt förhållande. De har anpassat sig efter sin situation och orkar

inte kämpa för en bättre tillvaro. I ett intersektionellt perspektiv befinner sig romska kvinnor mitt emellan kategorierna rumänsk kvinna och vit kvinna, vilket leder till problem enligt Sandell och Mulinari (2006), eftersom dessa kvinnor har en annan status än kvinnor med en annan etnisk bakgrund. . Dessa kvinnor har en romsk identitet med andra kulturella och historiska aspekter, som bygger på det romska arvet, vilket inte går att jämföra med andra kvinnliga grupperingar. De har generationer av antiziganism bakom sig samtidigt som de har en lägre utbildningsnivå och en lägre klasstillhörighet, vilket gör att de känner utanförskap.

6.5 Kvinnans identitetsroll

I det rumänska samhället finns det normer kring kön etnicitet och klass, som gör att människors sorteras in i kategorier. Normerna som är kopplade till kategoriseringarna ger människor olika strukturella levnadsvillkor. Kategoriserar en person som kvinna kommer hon statistiskt sett ha lägre lön och ta ett större ansvar för obetalt hem- och omsorgsarbete än om personen kategoriserar som rumänsk man. Kategoriserar en person sedan som romsk kvinna med en annan etnisk tillhörighet kommer personen statistiskt sett ha svårare att få utbildning, arbete och en bostad.

6.5.1 Status

De båda grupperna rumänsk kvinna och romsk kvinna har olika status, vilket beror på samhällets struktur. I mina intervjuer och informella samtal framkom det att romska kvinnor har en lägre status i samhället än rumänska kvinnor.

En informant uttryckte detta på följande vis:

”Vi är inte fina nog för vi måste bo i en ladugård”

I ett intersektionellt perspektiv med betoning på den strukturfunktionalistiska och lingvistiska skolbildningen med tonvikten på den roll som maktrelationer mellan olika kategorier spelar befinner sig romska kvinnor i ett gränsland mellan rumänska kvinnor och kvinnor från väst, vilket gör att den status och den roll som en romsk kvinna har är annorlunda (Sandell & Mulinari 2006).

Under min tid i Roman och ”Olympic Village” mötte jag få romska kvinnor som hade en god självbild, gott självförtroende eller god självkänsla. I mina intervjuer med, psykolog, lärare, socialassistent och sjuksköterska fick jag många gånger höra att på grund av de många trauman och hemskheter som de varit med om genom årtionden och generationer har detta präglat deras sätt att se på sig själv.

Psykologen uttryckte sig följande:

”Det spirituella är det mest viktiga i livet, vilket gör människan stor. De behöver finna det spirituella i deras liv. Vi kan inte förändra dem, om de inte vill. De kan förändra något i deras liv, men bara om de vill själva. Det är i deras sinne och själ.”

För att detta citat ska bli begripligt i min analys kommer jag att förklara ordet spirituell. Att vara spirituell eller andlig behöver inte betyda att en individ är religiös. Att vara spirituell betyder att man som individ har en själslig kontakt med allt, det vill säga att man har en närvarande och medveten kontakt med allt omkring oss. Man är ett med allt och känner sig inte splittrad som människa. När man är spirituell har man en själsligt öppen kanal som är öppen för omgivningens intryck. Man är vaken och känslig för det som finns omkring oss (Ekman 2016).

På grund av de romska kvinnornas låga status i samhället, som är baserat på generationer av förtryck upplevde jag i mina observationer att de inte var mottagliga för det spirituella, vilket hämmade dem i deras utveckling.

Långa tider av diskriminering och förtryck har präglat kvinnorna, som ser detta som en del av deras identitet. Enligt Tilly (2000) vidmakthålls ojämlikheter genom att underordnade grupper anpassar sig efter rådande omständigheter och genom att makt och organisationsmönster efterliknas i nya sammanhang.

Antiziganismen är också en grund till att negativa stereotypa föreställningar om romer som grupp, vilket kränker principen om människors lika värde och rättigheter.

6.5.2 Tradition

Deras roll som kulturbärare och generationsbärare av det romska arvet kommer oftast i första hand. I alla mina intervjuer och samtal gjorde kvinnorna som tidigare generationer gjort, nämligen att vara den som skötte hem och familj. Förutom deras dåliga självbild är deras identitet att vara mor och maka.

Detta fick jag bekräftat i mina observationer. I min vistelse i ”Olympic Village” kunde jag se att de flesta kvinnor var hemma med barnen och/eller den äldre generationen. De skötte hushållsarbetet i familjen och i de intervjuer jag gjorde med kvinnorna framhävde de alla familjens och framförallt barnens betydelse för dem. I mina intervjuer frågade jag också om de hade någon förebild. Deras svar var någon kvinnlig familjemedlem såsom mor eller syster. Deras svar var inte vad jag hade tänkt mig. Jag hade trott att de skulle ha förebilder

såsom framgångsrika personer med mycket makt och inflytande i samhället. Detta befäster Tillys (2000) teori om hur underordnade grupper anpassar sig efter det sammanhang de lever i. Många av de romska kvinnorna lever ett begränsat liv med få personer att umgås med utanför den romska gemenskapen. Detta gör att det blir svårt för dem att ha förebilder utanför denna kontext.

Den romska kvinnliga identiteten befästs också genom Tillys (2000) teori om beständig ojämlikhet med mekanismerna exploatering och möjlighetsansamling. De romska kvinnorna i "Olympic Village" hindras från möjligheten till en annan identitet på grund av att de oftast inte får den möjlighet och de resurser de behöver av samhället för att en förändring skall kunna ske. Enligt statistiken från *Roma Inclusion Index* (2015) har 29 % av de romska kvinnorna upplevt diskriminering. I "Olympic Village" upplevde jag att de romska kvinnorna var både exkluderade och segregerade från att leva ett liv utanför byn med avseende på samhällets negativa syn samt att de är bärare av de romska traditionerna.

6.6 Projektets betydelse

6.6.1 Inledande beskrivning

Alla mina informanter påpekade projektets betydelse för kvinnorna och deras familjer i "Olympic Village". Under min vistelse kunde jag också genom mina observationer ta del i projektets arbete för romerna. Kvinnorna lever i en komplex situation eftersom många av dem växer upp utan utbildningsmöjligheter med den konsekvensen att det är svårt att få ett avlönat arbete. Jag såg också att många familjer hade svårt att skapa den struktur i tillvaron som krävs för ett fungerande arbetsliv. En av orsakerna var att de flesta familjer spelade musik, dansade och festade långt in på nätterna. Trots möjlighet till skolgång, var det inte alla som tog denna möjlighet, eller såg till att barnen gick i skolan. Det förekom även alkohol- och drogmissbruk, och många led av depression och psykiska problem.

6.6.2 Psykosocialt arbete

Den vård- och omsorgspersonal som Franciskanermunkarna har anställt bedrev ett betydande psykosocialt arbete med kvinnorna och deras barn för att försöka vända denna situation. I mina observationer och intervjuer kan jag se att begreppet empowerment med dess olika inriktningar stämmer väl överens med den betydelse projektet P220 har för de romska kvinnorna. Franciskanerorden och dess personal försöker att stärka kvinnornas självbild och självförtroende, vilket också är syftet med teorin om empowerment som motmakt (Freire 1972).

De har också olika utbildningsprogram för kvinnorna i att vara förälder, eftersom de bryr sig mer om barnen. Kvinnorna får råd om hur de kan göra som förälder när de blir arga på sina barn eller när barnen blir arga. De försöker också att få kvinnorna medvetna om att de kan göra annat i livet än att bara vara maka och mor. Bland annat ges det möjlighet till utbildning för dem som inte har haft någon tidigare. Det ges också undervisning i form av sjuk- och hälsovård med fokus på gravida och nyblivna mammor.

I mina observationer kunde jag också tydligt se att flertalet av kvinnorna led av apati. Detta märktes när jag besökte hemmen i "Olympic Village", som många gånger var ostädade och att det förekom stora mängder av sopor i anslutning till deras bostäder. Många kvinnor och deras barn for illa på grund av att kvinnorna inte orkade ta hand om sig själva eller sina barn på ett bra sätt.

I den terapeutiska inriktningen av empowerment enligt Askheim & Starrin (2007) är det grundläggande att förstärka kvinnornas personliga resurser, vilket görs i deras olika utbildningsprogram. De bedriver också ett omfattande arbete med att göra kvinnorna medvetna om sin egen situation och vad de själva kan göra för att förbättra deras livssituation, som också Askheim & Starrin (2007) tar upp i inriktningen om empowerment som liberal styrningsregi. I denna inriktning sker en dialog med personalen och brukaren, som i denna studie är de romska kvinnorna. I denna inriktning finns det bestämda uppfattningar om vad det innebär att vara en kompetent samhällsmedborgare med dess normer och värderingar. I mina fältstudier kunde jag se att personalen arbetade utifrån de normer och värderingar som de tyckte var lämpliga för de romska kvinnorna.

En informant uttryckte det så här:

"Nu har vi en del möten med kvinnorna och försöker få dem medvetna om att de kan göra annat i livet. De behöver inte göra som deras föräldrar. De drömmer om annat och vi måste hjälpa dem att öppna deras sinnen".

En annan informant uttryckte sig på följande vis:

"Vi kan inte se förändringar, men ibland kan vi känna dem. Vi planerar saker och det växer fram senare. Om vi tänker på oss själva är det svårt att förändra saker och det är likadant för dem. Vi kan inte förändra dem, om de inte vill. Det är i deras sinne och själ".

I mina observationer kunde jag också se att personalen vid ett flertal tillfällen var uppgivna på grund av att det var svårt att förändra kvinnornas beteenden och vanor. De hade en förhoppning om att de ville leva ett liv med ett bra avlönat arbete som krävde utbildningsinsatser. De romska kvinnorna är bärare av en tradition där familjen står i centrum, vilket gör att en förändring och en anpassning till ett så kallat "normalt" familjeliv försvåras. Psykologen uttalade också att det är svårt för personer som inte är romer att anpassa sig till en förändring och för dem blir det ännu svårare med avseende på samhällets fördomar om romerna och att många kvinnor är kontrollerade av kollektivet.

6.6.3 Hälso- och tandvård

Förutom det psykosociala arbetet bedrivs det medicinska vård. Det finns en sjuksköterska i byn "Olympic Village" under måndag, tisdag och fredag. Onsdag och torsdag finns hon att tillgå i en mottagning inom kosterområdet. Under min vistelse i byn "Olympic Village" var det långa köer till mottagningen. Det var många kvinnor som kom dit med sina barn, som led av förkylningar och diarréer. Kvinnorna själva led av förkylningar, halsproblem och diarréer. I min intervju och i mina samtal med sjuksköterskan fick jag veta att magproblemen oftast berodde på deras dåliga matvanor samt bristen på kyl- och frysskåp för att kunna förvara maten. Många kvinnor led av bronkit på grund av rökning. Det fanns också kvinnor som kom dit med skärsår, vilket för det mesta berodde på att de hade ett självskadebeteende. Sjuksköterskan gav också sprutor och vaccinationer, kontrollerade blodtryck och EKG, samt delade ut mediciner. I min intervju frågade jag henne om projektets betydelse för kvinnorna och hon gav mig följande svar:

"Det har skett många förbättringar på grund av FUP's arbete. Jag vet att det är människor som är beroende av mediciner och de kan inte åka till sjukhus."

Hon berättade också att det finns en tandläkare i staden Roman som tar emot romerna under måndagar och fredagar och denna tandvård bekostas av projektets medel.

Askheim & Starrin (2007) hävdar att i den terapeutiska positionen av empowerment fokuserar man på att stärka enskilda individer med personliga resurser för att de ska kunna förverkliga de basala behoven i en människas liv. I och med den sjuk- och

tandvård som franciskanerorden bedriver förstärker de kvinnornas möjligheter till en god hälsa, som i sin tur gör det lättare för dem att kunna hantera sin livssituation.

6.6.4 Barnens utbildning

Det finns också en stor verksamhet för barnen med förskola, grundskola från klass 1 – 4 och sommarskola med fritidsaktiviteter för barnen. En chaufför kör barnen tur och retur från ”Olympic Village” till skolan som bedrivs i klosterområdet. Under skoltiden får barnen frukost vid ankomsten och sedan lunch. I min analys är det av betydelse att också ta upp denna verksamhet, eftersom kvinnorna har det största ansvaret för barnen. Med de knappa ekonomiska medel som familjerna har är det svårt att kunna skicka barnen till den allmänna skolan, eftersom barnen behöver både kläder och böcker. Många familjer hade också en förskjuten dygnsrytm, vilket innebär att många kvinnor sover vid den tiden barnen skall göras i ordning för sin skolgång.

Under den tid jag var i Rom hade Franciskanerorden en anställd romsk kvinna från ”Olympic Village” som följde med busschauffören vid hämtning och avlämning av barnen. Denna kvinna hade som uppdrag att hjälpa kvinnorna med de rutiner som krävdes för att barnen skulle kunna komma med bussen till skolan. Utgångspunkten var att stärka kvinnorna på ett sådant sätt att de får kraft att ändra sin livssituation. I teorin om empowerment som motmakt är det enligt Freire (1972) viktigt att människor blir medvetna om sin situation för att kunna förändra den. Detta kan ske genom praxis, det vill säga genom reflektion och handling vid deras morgonsysslor.

6.6.5 Avlönat arbete

Jag kom också i kontakt med några romska kvinnor som arbetar i Franciskanerordens verksamhet. Två kvinnor arbetade i köket, vilket gav dem en extra inkomst. I företaget ”Green time” arbetade det fem romska kvinnor under min vistelse. Den nyaste och största inkomstkällan är lavendelodlingarna. Av lavendeln produceras det lavendelolja- och vatten samt doftande lavendelpåsar som säljs till Sackeus i Göteborg. Dessa kvinnor var säsonganställda, men alla uttryckte sin tacksamhet över att tjäna pengar.

De fick hjälp av personalen med att integrera sig med det rumänska samhällets normer med avseende på arbetstider och dagliga rutiner som följer ett avlönat arbete. I inriktningarna empowerment som motmakt av Freire (1972) hjälper personalen människorna och i mina observationer kvinnorna att bland annat få större kunskaper och färdigheter för att klara av de yttre rumänska samhälleliga förhållanden. Personalen hjälper till att medvetandegöra de romska kvinnornas situation, som går igenom en frigörelse, genom reflektion och handling.

Denna frigörelse sker genom ”praxis”, det vill säga genom reflektion och handling i förhållande till tillvaron för att förändra den.

6.7 Framtidsplaner

I mina intervjuer hoppades alla kvinnor att de kunde flytta från ”Olympic Village” samt att deras barn skulle få en bättre framtid. Nedan följer några svar på frågan om hur de ser på sina framtidsplaner:

”Först av allt vill jag se mina barn gifta och flytta från Olympic Village och så småningom kommer vi att göra det”.

”Jag planerar för att jag, min man och barnen ska kunna flytta från ”Olympic Village” in till staden Roman. Där är det lugnare och tystare.”

Samtliga kvinnor jag intervjuade önskade en högre materiell standard och de ville också kunna flytta från ”Olympic Village”. Däremot önskade ingen av kvinnorna utbildning för egen del för att lättare kunna få ett arbete med en stadig inkomst för att i framtiden kunna förbättra sin livssituation.

En av mina informanter, som var anställd på FUP bekräftade detta genom att säga:

”De har ingen utbildning. De har inte många möjligheter. De växer upp utan utbildningsmöjligheter. De flesta väljer den lättaste vägen, så som deras föräldrar gjorde.”

De romska kvinnorna skapar enligt Tilly (2000) tillvägagångssätt i sin vardag för att underlätta den ojämlika kategoriella relationen som man är en del av. De lever i en ojämlik relation i jämförelse med rumänska- och västerländska kvinnor med avseende på hur kvinnor förhåller sig till barnen. Barnen räknas som en resurs i familjen och får inte möjlighet att vara barn med skolgång och klasskamrater.

En av sjukvårdspersonalen berättade för mig i en samtalskonversation att både kvinnor och män har självskaдебeteende på grund av depressioner och detta uttrycker sig i form av att de skär sig själva.

Tillys teori om beständig ojämlikhet där underordnade grupper anpassar sig efter rådande omständigheter kan väl förknippas med de romska kvinnornas framtidsplaner i ”Olympic Village”. De orkade inte själva förändra sin situation och sina liv utan anpassade sig efter rådande omständigheter.

I teorin om empowerment av Askheim & Starrin (2007) är det gemensamt för de olika inriktningarna inom empowerment att de delar på en positiv syn på människan som ett i grunden aktivt och handlande subjekt som vill och vet sitt eget bästa om man skapar rätt förhållanden.

Franciskanermunkarna och deras personal som är anställd på FUP försöker genom sina insatser att vända på deras livssituation och bryta den negativa onda cirkeln genom att skapa bättre förhållanden för de romska kvinnorna.

I mina samtal med Franciskanerbröderna och dess personal uttrycktes det en stark önskan om någon form av bidrag från den rumänska regeringen eller de kommunala myndigheterna till det arbete som bedrivs för att romerna i "Olympic Village" ska få en bättre livssituation. Deras syn på de som styr i det rumänska samhället knyter an till Askheim & Starrins (2007) syn i den marknadsorienterade inriktningen där välfärdsstaten ses som en institution som genom sin byråkrati och sina standardiseringar omyndigförklarar människor och fråntar dem initiativ och ansvar.

6.8 För och nackdelar med Rumänien

I min fråga till informanterna om vad som uppfattas som positivt respektive negativt i Rumänien fick jag oftast ett tvekande svar. Deras syn på sitt eget land och hur det har påverkat dem genom årtionden har satt djupa spår i deras själ och hjärta. Inte en enda informant eller de personer som jag samtalade med i mina ostrukturerade intervjuer hade något gott att säga om den rumänska regeringen och det egna landets politik avseende romernas situation. En av informanterna beskrev Rumänien på följande vis:

"Korruption. Kriminalitet bland tonåringar. Brist på utbildning bland fattiga människor. Detta är inte bara ett nationellt problem. Det är en brist på stöd från EU. Vi är bland de fattigaste länderna i EU."

En annan informant uttryckte sig så här:

"Brist på pengar. Även om du har pengar saknas det mycket. Den personliga lyckan är låg. Alla är stressade. Alla gråter."

I teorin om beständig ojämlikhet av Tilly (2000) befast mekanismen om möjlighetsansamling med avseende på den inställning som kvinnorna hade till det egna

landet. Genom möjlighetsansamling hindras kvinnorna i "Olympic Village" av regeringen och olika myndigheter tillträde till det som övriga rumänska medborgare har tillträde till. Det förekommer en ojämlik relation mellan romska och rumänska kvinnor, vilket har präglat deras inställning i en negativ inriktning.

En av informanterna som var säsongsanställda uttryckte sig så här:

"Det är ett mycket fint land, men för oss är det inte för vi måste bo i en ladugård".

Antiziganismen är utbredd i Rumänien och har sin grund i fientliga förställningar, fördomar och fantasier om romer (Selling 2004). De romska kvinnorna som bodde i "Olympic Village" upplevde att de inte var välkomna i det egna landet med deras kultur innefattande normer och traditioner. I begreppet empowerment som liberal styrningsenergi är avsikten att fackmannen och i min studie personalen ska medverka till att de romska kvinnorna blir medvetna om sin egen situation och vad som kan göras för att ändra den i en positiv inriktning (Askheim & Starrin). Den kritik som denna inriktning fått avseende vad det innebär att vara en kompetent samhällsmedborgare med de normer som finns där med sanningar, regler och värderingar stämmer väl överens med den bild som de romska kvinnorna i byn hade. Nämligen att deras normer med sanningar, regler och värderingar passar inte in i dagens Rumänien.

6.9 Diakoni

Enligt Blennberger & Hansson (2008) handlar diakoni om att hjälpa personer i utsatta livssituationer vilket Franciskanerorden gör i projektet P 220. I mina observationer såg jag den nöd som de romska kvinnorna var drabbade av. Franciskanerorden och dess personal försöker förändra denna situation genom det arbete som de bedriver. Diakoni som förhållningssätt genomsyrar hela Franciskanerordens arbete. I den verksamhet som jag fick vara med i såg jag att en del kvinnor och barn saknade lämpliga kläder för årstiden. Personalen tog vid dessa tillfällen dessa personer åt sidan och hjälpte dem med att få passande kläder. Kvinnor och barn var också ofta hungriga och utspisning var därför en av centrals stora diakonala insatser. Deras arbete signalerar en öppenhet för människors situation och en omsorg om var och ens integritet. Personalen var medveten om att kvinnorna de mötte var i underläge och mötte dem med ömsesidig kärlek och mänsklig solidaritet. Detta stämmer väl överens med Blennberger & Hanssons (2008:14) definition:

”Med diakoni avser vi alla insatser av hjälp och stöd som utförs av personer med en uttalad kristen tro inom en kristen organisation eller alla insatser av hjälp och stöd som utförs inom en organisation som hänvisar till kristna värden som motiv för sitt arbete” (Blennberger & Hansson, 2008:14).

Franciskanerordens arbete bygger på kristna värden, men det fanns inga garantier om att anställd personal var kristna.

I mina intervjuer hade jag med en fråga om Franciskanerordens arbete hade påverkat kvinnornas och de anställdas trosuppfattning. Denna fråga undvek man att svara på och jag fick därmed utelämna denna fråga. Jag har i min analys funderat på varför just denna fråga var så svår att svara på och har kommit fram till att orsaken kan ha varit bristen på tro, hopp och kärlek. Tro är för mig förknippat med tillit och har man ingen tillit till andra människor, så är det också lätt att sakna någon form av trosuppfattning. De romska kvinnornas hopp hade lämnat dem i brist på kärlek. Kärlek till medmänskligheten, som är en av de viktigaste grundpelarna för att skapa en god relation mellan människor och tron på en högre makt.

7 Diskussion

Under denna rubrik diskuterar och synliggör jag studiens frågeställningar med hjälp av uppsatsens teorier och min empiri. Syftet med studien var att studera hur romska kvinnor i byn "Olympic Village" påverkats av projektets arbete sedan det startade. De problemställningar som jag använde mig av var följande: *Vad har projektet betytt för kvinnorna i byn? Hur förhåller kvinnorna sig till den kontext de lever i för att förändra sin situation och Hur ser kvinnorna på intersektionen kön, klass och etnicitet?*

Jag har strukturerat kapitlet utifrån mina teorier för att på ett bra sätt kunna diskutera och dra slutsatser av min undersökning. Kapitlet är indelat med följande underrubriker: *Intersektionalitet, beständig ojämlikhet, empowerment och diakoni.*

7.1 Intersektionalitet

Det kvinnorna upplever i sin vardag är antiziganism, diskriminering mot romerna. Denna behandling som de romska kvinnorna har utsatts för under generationer har medfört hinder för dem i deras vardagliga kontext. Det har påverkat dem så att de exkluderas samt att de exkluderar sig själva från övriga rumänska kvinnor och lever ett liv i utsatthet i Rumänien. Det jag uppmärksammade i mötet med kvinnorna var att kvinnorna diskuterade sina negativa upplevelser på ett sätt som fick dem att framstå som offer. De diskuterade aldrig deras kamp eller försök för att förhindra samhällets fördomar om dem utan de "accepterade" det indirekt genom att vara tysta.

Vad gäller intersektionalitet, definierar denna teori tudelningen som respondenterna befinner sig i avseende kön, sexualitet, klass och etnicitet. Mina informanter är påverkade av samhällets maktförhållanden, vilket försvårar deras situation. Enligt de los Reyes & Mulinari (2007) kan maktanalyser inte reduceras till en fråga om enbart om kön, klass sexualitet och etnicitet. Det bör ses som ett teoretiskt perspektiv som synliggör hur olika historiska och situationsberoende maktrelationer skapas i och genom den simultana verkan av kön, klass, sexualitet och etnicitet. Det öppnar upp för en dynamisk analys där romska kvinnor befinner sig i en unik situation. De befinner sig i en ojämlik situation i förhållande till männen, till övriga västerländska kvinnor och till övriga minoritetsgrupper. Dessa kvinnors livssituation rymmer en komplexitet. Detta innefattar faktorer som i samspel försvårar vad gäller en del av kvinnornas möjligheter till utbildning och deltagande i samhällslivet, men som också förstärker kvinnornas bild av att vara ett offer.

Utbildning ses många gånger i vårt samhälle som en nyckel till inkludering, men för de romska kvinnorna är det svårt att göra en förändring. I ett intersektionellt perspektiv är de romska kvinnorna exkluderade utifrån, kön, etnicitet och klass. Enligt Sandell och Mulinari (2006) räcker det inte med att se romska kvinnor som kvinnor, eftersom kön inte räcker för att förklara hur ojämlikhet uppstår och hur makt utövas. De romska kvinnorna jag mötte hade en låg hierarkisk status både inom sin romska grupptillhörighet och i det rumänska samhället, vilket försvårade deras möjligheter till utbildning och avlönat arbete. Deras roll var att ta hand om barnen samt mor- och farföräldrar. Detta oavlönade hemarbete var en uppgift som var vanlig bland många av de romska kvinnorna. För många var det också nedvärderande att tillhöra den romska folkgruppen på grund av deras låga status i samhället. De romska kvinnorna är på ett strukturellt och ett individuellt plan tydligt medvetna om den brist på erkännande som både den romska gruppen som helhet, men som också kvinnorna som individer upplever att de har från det rumänska samhället. Det rör sig om brist på kunskap om den romska gruppen, dess historia och kultur till negativa stereotyper och diskriminering.

Jag upplevde också att kvinnorna många gånger försökte dölja sin romska identitet, i de fall detta kunde tänkas ha betydelse för att få ett arbete och kunna ta del av samhällets kommunala service. Det som dock fungerade som erkännande plattformar var bland annat den romska familjegemenskapen och kulturen inom den romska gruppen, som de anser vara en viktig faktor och något de är stolta över.

Ur ett intersektionellt perspektiv är det viktigt att koppla förståelsen att vara romsk kvinna till ett maktperspektiv. Att vara romsk kvinna och befinna sig mitt emellan kategorierna rumänsk kvinna och en västerländsk kvinna i Europeiska unionen rubbar samhälltes stukturer och grunder. Enligt Sandell & Mulinari (2006) befinner sig kategorier i denna syn i ett gränsland. I mina observationer kunde jag se att de romska kvinnorna var marginaliserade och diskriminerade både från samhället samt den egna romska grupptillhörigheten. Diskrimineringen inom den romska grupptillhörigheten med avseende på deras status och roll i familjen som maka och mor.

Ur ett intersektionellt perspektiv är det min uppfattning att vi måste tydliggöra erkännandet av romerna och de romska kvinnorna och att det behövs en förståelse för detta sammanhangs komplexitet och samhälleliga fördomar.

7.2 Beständig ojämlikhet

Romerna har varit marginaliserade genom hela Rumäniens historia och varit utsatta för slaveri och tvångsarbete från 1300-talet till slutet av 1800-talet. De har fortsatt att leva i marginalisering och under andra världskriget utsattes de för utrotning och under kommunisttiden levde de ett liv i assimilering. I dag är romerna en minoritet, som skiljer sig från den övriga rumänska befolkningen beträffande språk, historia och kultur (Engebrigtsen et al. 2004).

I mina observationer och intervjuer såg och upplevde jag denna diskriminering tydligt avseende på de romska kvinnornas bostadsförhållanden, utbildning, arbetsförhållanden, hälsa och deras familjesituation.

Kvinnorna och deras familjer bodde i gamla ladugårdar från kommunisttiden och de hade inte tillgång till rinnande vatten, toalett och dusch i sina primitiva bostäder. De diskade och tvättade sig i plastbaljor och oftast med kallvatten. Hushållsavfall och avföring kastades utanför eller i anslutning till deras bostäder. De romska kvinnorna levde i en annan kontext än icke romska kvinnor, som oftast har en högre materiell standard.

De lever också i en annan kontext avseende på familj och släkt. För de romska kvinnorna är familjen och släkten samt den romska grupp tillhörigheten av stor betydelse. Familjen prioriteras oftast i första hand, vilket leder till att de inte har tid eller kraft att ta hand om sin egen livssituation. Deras utbildningsnivå var mycket låg, vilket i sin tur försvårade deras möjligheter till ett avlönat arbete. Jag kunde också se att många kvinnor led av psykosociala problem på grund av den vardagliga kontext de befann sig i. Detta uttryckte sig i trötthet, apati och brist på kraft att förändra sin situation.

Enligt Tilly (2000) anpassar sig underordnade grupper efter rådande omständigheter, vilket stämde väl överens med de kvinnor jag mötte i byn. Många av dem hade accepterat ett utanförskap i samhället och ett liv i utsatthet. De rumänska myndigheterna hade placerat kvinnorna och deras familjer i bostäder för djur och hela samhället tittade snett på dem. Jag upplevde att samhällets icke romska medborgare lyckats indoktrinera de romska kvinnorna så att de fick dem att tro att allt är som det bör vara. Det jag uppmärksammade i mina samtal med kvinnorna var också att de aldrig talade om någon form av gemensamma åtgärder för att förhindra den diskriminering de utsattes för utan de accepterade det indirekt genom att vara tysta. De flesta hade förlorat hoppet om en förändrad livssituation, vilket gjorde att Franciskanerordens arbete blev psykiskt krävande för dess personal.

För att denna beständiga ojämlikhet skall bli beständig jämlik tror jag världen och framförallt Europa behöver acceptera romerna som en minoritetsgrupp med dess historia och kultur. Med bestämdhet och ömsesidighet ska länderna och dess befolkning i Europa fortsätta i försoningens spår. I detta fall tror jag inte det räcker med att bara säga förlåt och sedan fortsätta som tidigare generationer gjort.

Min uppfattning är att romerna och de romska kvinnornas situation på många sätt kan jämföras med samernas. Den samiske teologen och prästen Tore Johnsen (2017) beskriver i *”Vitboken om relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna”* en fyrstegsmodell för försoning och förlåtelse, som också kan appliceras på romerna. Denna modell innebär erkännandet av historien, vilket innebär att övriga världen måste erkänna romernas historia. Det andra är att vi måste beröras av historien och känna ånger för det som romerna har utsatts för genom tiderna. Det tredje innebär återupprättelse vilket kräver stora resurser av Europa unionen, enskilda länder, myndigheter, organisationer och enskilda personer. Denna återupprättelse har Franciskanerorden börjat med, i och med deras arbete med romerna. I min studie kunde jag trots den hopplöshet som existerade hos de romska kvinnorna se ett ljus stråla fram bortom de mörka molnen. Slutligen kan försoningsprocessens sista steg äga rum, nämligen förlåtelsen.

7.3 Empowerment

Enligt Askheim & Starrin (2007) hänger begreppet empowerment nära samman med begrepp som delaktighet, tillit, socialt stöd, kompetens och medborgarskap. I min studie kunde jag se att de romska kvinnorna inte hade dessa egenskaper. Franciskanerorden och deras personal arbetade med att förändra denna situation. I den inriktning av empowerment som kallas liberal styrningsenergi anses individen ha inneboende autonomi och förmåga som av olika anledningar har blockerats (Askheim & Starrin 2007). Personalens arbete bestod bland annat i att medverka till att de romska kvinnornas blockeringar som hindrar deras utveckling avlägsnas, så att de deras positiva kärna väcks till liv. Detta skedde genom samtal med psykolog och socialassistenter och i de olika utbildningsinsatserna för kvinnorna fokuserade personalen på att utrusta dem med personliga resurser så att de blir stärkta i sin identitet. Detta stämmer väl överens med den terapeutiska positionen av empowerment där man fokuserar på att utrusta enskilda individer med personliga resurser för att kunna förverkliga grundläggande målsättningar (Askheim & Starrin 2007).

I mina observationer kunde jag dock se att det många gånger fanns en avsaknad av tillit hos de romska kvinnorna, vilket gjorde att det krävdes stora arbetsinsatser av personalen. Tillit är för mig ett ömsesidigt förtroende mellan människor och om du vill skapa tillit måste du också ge tillit. Problemet är att det inte går att vara tillitsfull om omgivningen är full av misstro. Det är inte rationellt eftersom man då riskerar att bli lurad och sviken. Har man blivit det tillräckligt många gånger så ökar misstro även hos den mest tillitsfulle. Detta är en viktig orsak till att det tar lång tid att bygga upp tilliten mellan de romska kvinnorna och personalen. Jag observerade att många kvinnor tappat förtroendet och hoppet om en bättre livssituation i Rumänien, men i och med Franciskanerordens arbete såg jag att det långsamt går att vända denna situation.

Projektet P220 är ett hjälparbete, som utförs av en hjälporganisation och dess personal. Denna form av hjälpverksamhet är till för att stärka romerna och de romska kvinnorna till någon form av självhjälp. Utbildningen och de nya kontakter som skapas ökar det sociala kapitalet. Enligt Robert Putman (1994) gynnas samhället i stort av att enskilda medborgare ingår i sociala nätverk av ömsesidig tillit och följande citat är hämtat från hans bok *"Making Democracy work"*.

"Förtroende, normer och nätverk, som kan förbättra samhällseffektiviteten genom att underlätta samordnade operationer".

I följande citat skriver han om tre moraliska resurser; nätverk, förtroende och normer. I alla samhällen finns det olika nätverk där grunden läggs för utbyte och kommunikation. I dessa nätverk skapas det olika samarbetsformer, som i sin tur odlar förtroende mellan människor. Sociala nätverk kan stärkas av engagerade människor och ömsesidiga normer. Normer skapas och vidmakthålls av förebilder, socialisering och sanktioner. De flesta människor försöker följa de normer som finns i samhället och i umgänget med andra, för att inte drabbas av legala eller sociala sanktioner. De romska kvinnornas familjesituation och vardagsliv följer inte den norm som finns i det rumänska samhället, vilket resulterar i sociala sanktioner mot dem. Detta består bland annat i svårigheter med att få tillgång till den kommunala barn- och äldreården samt skol- och utbildningsväsendet. Deras familjesituation, utbildningsnivå och kultur med de romska traditionerna gör att de har svårigheter med att bli integrerade i det rumänska samhället. I avsnittet om barnens utbildning tog jag upp att många familjer hade en förskjuten dygnsrytm, vilket jag kan jämföra med så kallad "Afrikatid". Jag uppfattade att flertalet av de romska kvinnorna räknade tid på ett annat sätt än de flesta europeiska invånare. Många människor mäter tiden med hjälp av klockan och noterar kommande aktiviteter i en kalender.

Tiden är en kraft som bestämmer när vi ska gå till arbetet eller skolan och när det är dags att komma hem. Tiden är något påtagligt som styr vår dag och bestämmer när vi gör vad. För de romska kvinnorna är förhållandet till tiden lite annorlunda. I och med att de flesta kvinnor är hemma med barnen och den äldre generationen är tid inget som man behöver anpassa sig till. Det spelar till exempel ingen roll om man går och lägger sig mitt i natten eller på kvällen, eftersom de ändå inte behöver komma i tid till något arbete eller skola nästa dag.

Franciskanerorden och dess personal arbetar med att stärka de romska kvinnornas medvetenhet om detta för att de lättare ska kunna bli integrerade i samhället med avseende på arbetsmarknaden och barnens skolgång. I teorin, empowerment som motmakt, lägger man stor vikt vid sambandet mellan den enskilda individen livssituation, de samhälleliga och strukturella förhållandena. Utgångspunkten är att stärka individerna på ett sådant sätt att de får kraft att ändra sin livssituation (Freire 1972). Denna teori ligger helt i linje med Franciskanerordens arbete som syftar till att stärka kvinnornas självförtroende genom att ge dem större kunskaper och färdigheter för att de så småningom ska bli integrerade i det rumänska samhället.

I den marknadsorienterade inriktningen av empowerment kan både liberala välfärdsstater och länder med vänsterpolitik fungera paternalistiskt och förtryckande. De kan också skapa orättvisa genom att de inte förmår ta individuell hänsyn. Med avseende på romernas och de romska kvinnornas utanförskap i det rumänska samhället är detta en politik som behöver ett paradigmskifte.

För att vi ska få ett paradigmskifte avseende de romska kvinnornas inkludering i det rumänska samhället tror jag det är viktigt att enskilda romer samt olika hjälporganisationer kan komma till tals om vad som behövs i detta arbete. Dels för att romerna kan bidra med en berättelse som utgår från dem själva, men som också kan bidra till en nyanserad bild istället för ett ensidigt återskapande av "vi och dom".

7.4 Diakoni

Enligt Blennberger & Hansson (2008) är diakonins mottagare personer i utsatta livssituationer. De romska kvinnornas utsatthet möter Franciskanerbröderna med kärlek till sina medmänniskor och ett hopp om en bättre framtid. Franciskanernas arbete är för mig en liknelse med berättelsen om den barmhärtige samariten i Lukasevangeliet (Luk 10: 25-37). De tjänar sin nästa, de romska kvinnorna, utan några speciella religiösa motiv. De tar också hjälp

av andra personer i sitt arbete, precis som samariten gjorde. Min uppfattning är att det finns risk att bränna ut sig, om man inte samverkar med andra människor och aktörer i samhället. Franciskanerna utövar heller ingen makt över de utsatta och hjälpsökande kvinnorna.

En annan diakonal roll som jag tycker Franciskanerorden och dess personal har i dagens välfärdssamhälle är att de är röstbärare. Det innebär att de protesterar när människovärdet kränks och människor inte behandlas på ett värdigt sätt. Det sker genom samtal med samhällsföreträdare eller att de bistår romerna i deras kontakt med myndigheter. De är också ett komplement till den verksamhet som bedrivs inom den offentliga sektorn avseende utbildning, hälso- och sjukvård. De romska kvinnor jag intervjuade eller samtalade med uttryckte en tacksamhet över den undervisning De romska kvinnorna befann sig ofta i underläge i samhället och hade ofta svårt att ta plats i samhället.

Enligt Blennberger & Hansson (2008) är diakonins mottagare personer i utsatta livssituationer. De romska kvinnornas utsatthet möter Franciskanerbröderna med kärlek till sina medmänniskor och ett hopp om en bättre framtid. De flesta kvinnor har inte någon utbildning och inte något arbete och de få som lyckas skapa en bättre framtid vågar inte säga att de är romer. De skäms över sin etnicitet och sitt historiska arv. Franciskanerbröderna däremot hävdar de romska kvinnornas värde oberoende av deras etniska grupptillhörighet.

Förutom den diakonala hjälpverksamhet som Franciskanerorden idag bedriver tror jag att de och andra hjälporganisationer behöver hjälpa de romska kvinnorna med att bli entreprenörer och småföretagare av Rättvis handel. Definitionen på rättvis handel är:

”Rättvis handel är ett handelssamarbete baserat på dialog, öppenhet och respekt som verkar för en mer rättvis världshandel. Det bidrar till en hållbar utveckling genom att erbjuda bättre handelsvillkor och garantera rättigheter för marginaliserade producenter och arbetare framförallt i syd.”(Fair Trade organisationen, 2017).

Enligt Åkerfeldt (2012) är romerna mycket duktiga på traditionella hantverksarbeten. Under min tid i Rom och ”Olympic Village” såg jag att de romska kvinnorna som var säsonganställda för att arbeta med odlingar och att laga mat var mycket praktiska. Svenska kyrkan har idag ett samarbete med ett företag som importerar Fairtrade certifierade varor från stora delar av världen till Sverige. Genom detta företag har den rumänska lavendeloljan som produceras av bland annat de rumänska kvinnorna blivit en del av detta företags sortiment, trots att lavendeln är odlad i Europa. Rättvis handel är främst avsett för länder i syd, men

genom att hjälpa romerna med att starta upp kooperativ eller småföretag kommer vi att vara en diakonal global förändringskraft för rättvis handel i vårt samhälle och i vårt Europa.

8 Slutsats

Min huvudfrågeställning i denna masteruppsats är: Hur har kvinnorna i ”Olympic Village” påverkats av projektets arbete sedan det startades? Uppsatsens underfrågor är:

- Vad har projektet betytt för kvinnorna i byn?
- Hur förhåller sig kvinnorna till den kontext de lever i för att förändra sin situation?
- Hur ser kvinnorna på intersektionen kön, klass och etnicitet?

Efter att ha studerat och diskuterat ämnet har jag kunnat dra följande slutsatser utifrån mina frågeställningar.

Franciskanerordens arbete gör skillnad för de romska kvinnorna i ”Olympic Village”. Förändringen sker långsamt och ett paradigmskifte i Rumänien och övriga världen kommer att ta tid. I väntan på att ”vi (övriga samhällsmedborgare) och dom (romska kvinnorna)” ska bli integrerade med varandra är arbetet i Roman ytterst värdefullt. Franciskanernas hjälparbete utövas utan några speciella religiösa motiv och utan maktutövning. I deras projekt blir kvinnorna stärkta i sin roll som maka och mor. De får också undervisning, hälso- och sjukvård, möjligt till enklare arbeten och en något högre materiell standard. Under år av förtryck och antiziganism har kvinnorna svårt att förändra sin situation. I och med det arbete som görs för dem finns det trots allt en strimma av hopp till förändring avseende en högre standard för deras familjer. De flesta kvinnor hade inte kraft eller vilja att satsa på någon form av längre utbildning för att få ett avlönat arbete. Deras familjesituation med ansvar för hem och familj var en stor begränsning. De enklare tillfälliga arbeten som skapades med hjälp av Franciskanerorden var för många en nyckel till en bättre livssituation. De romska kvinnornas intersektionalitet med avseende på kön, klass och etnicitet är komplex. De är i underläge inom den egna familjen med tanke på deras roll som hemmafru, i samhället på grund av sin romska etnicitet och låga status. Kvinnorna försökte många gånger att inte avslöja sin romska identitet i de fall det hade betydelse för att få en bättre livssituation. De flesta var dock stolta att tillhöra den romska folkgruppen med dess kultur och tradition inom den egna gemenskapen.

9 Källförteckning

- Achim, V. (2004). *The Roma in Romanian History*. Budapest: Central European University Press.
- Ahrne, G. & Svensson P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Andersson, G. & Persson, A. (1999). Närhet/distans, forskare/informant, forskning/undervisning – några avslutande reflektioner. I Sjöberg, K. (red). *Mer än kalla fakta. Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Askheim, O.P. & Starrin, B. (2007). *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Aspers, P. (2007). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber AB
- Bibel 2000. (1999). Stockholm: Verbum AB.
- Blennerger, E. & Hansson, Mats J. (2008). *Diakoni – tolkning, historik, praktik*. Stockholm: Verbum.
- Blennerger, E., Hansson, Mats J & Stål, R. (1999). *Diakoni: teologi, ideologi, praxis: en inventering av diakonins kunskapsområden*. Uppsala: Svenska kyrkans forskningsråd.
- Cederberg, I. (2010). *Född Fördömd. Romerna – Ett Europeiskt dilemma*. Stockholm: Leopard förlag.
- Council of Europe (2016). *Anti-Gypsism in Europe*. Strassbourg: Committee on Equality and Non-Discrimination. No Hate Parliamentary. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://a.cs.coe.int/team20/cahrom/documents/Glossary%20Roma%20EN%20version%2018%20May%202012.pdf> [2017-05-16].
- Decade of Roma Inclusion Secretariat Foundation (2015). *Roma Inclusion Index 2015*. Budapest: Decade of Roma Inclusion Secretariat Foundation. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.romadecade.org/news/roma-inclusion-index-2015/9810> [2017-03-09].
- de los Reyes, P. & Mulinari, D. (2007). *Intersektionalitet*. Malmö: Liber AB.

De nasjonale forskningsetiske komiteene (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteene. [Elektronisk]. Tillgänglig: www.etikkom.no [2017-05-16].

Djuve, A., Friberg, J., Tyldum, G. & Zhang, H. (2015). *When poverty meets affluence. Migrants from Romania on the streets of the Scandinavian capitals*. Oslo: Fafo-publications. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.west-info.eu/nordic-roma-not-run-by-organized-crime-groups/fafo-when-poverty-meets-affluence-2015/> [2017-03-09].

Ekman, C. (2016). *Det sanna ljuset i tillvaron: om existentiell balans och välbefinnande*. Norrköping: CE Holistic.

Engebrigtsen, A., Fraenkel, J. & Pop, D. (2014). *Gateliv. Kartlegging av situasjonen til utenlandske personer som tigger*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Rapport 7/2014. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwjx5-mOwMnSAhWEJ5oKHR8fCUcQFggIMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.hioa.no%2Fcontent%2Fdownload%2F60071%2F1006123%2Ffile%2FGateliv-Utenlandske-personer-som-tigger.pdf&usq=AFQjCNExmYR3KSfDWWVUSG-pENy7aYbQAA> [2017-03-09].

Eriksson-Zetterquist, U. & Styhre, A. (2007) *Organisering och intersektionalitet*. Malmö: Liber.

European Union Agency for Fundamental Rights (2012). *The situation of Roma in 11 EU States. Survey result at a glance*. Luxemburg: Publication office of European Union. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://fra.europa.eu/2009-FRA-2012-Roma-at-glance_EN.pdf [2017-03-10].

Fair Trade organisatinen (2017). *Om Fair Trade. Vad är Fair Trade?* Göteborg: Organisationen Fair Trade Återförsäljarna. [Elektronisk]. Tillgänglig: www.fairtrade.org [2107-11-05].

Fangen, K. (2005). *Deltagande observation*. Malmö: Liber AB.

Freire, P. (1972). *Pedagogik för förtyckta*. Stockholm: Gummessons

Forum för levande historia (2017). *Antiziganism då och nu*. Stockholm: Forum för levande historia. [Elektronisk]. Tillgänglig:

<http://www.levandehistoria.se/fakta-fordjupning/antiziganism/antiziganism-da-och-nu>
[2017-05-11].

Fossland, A L. & Döhlle E. (2013). *No quick fix: Roma in Romania A Euroean challenge*. Oslo: Diakonhjemmet Högskole. [Elektonisk]. Tillgänglig:

<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/98643/No%20quick%20fix%20for%20publishing%20omslag%201%5b1%5d.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [2107-03-09].

Garsten, C. (2003). Etnografi. I Gustavsson, B.(red). *Kunskapande metoder inom samhällsvetenskapen*. Lund: Studentlitteratur AB.

Gillham, B. (2005). *Researching Interviewing: The Range of Techniques*. Berkshire: Open University Press. (Svensk övers. Forskningsintervjun: tekniker och genomförande. Lund: Studentlitteratur 2008).

Goldstom, James A. (2002). *Roma rights, roma wrongs*. Foreign affairs Vol. 81 Issue 2, s. 146 [Elektronisk]. Tillgänglig:

https://www.jstor.org/stable/20033090?seq=1#page_scan_tab_contents [2017-03-09].

Grönmo, S. (2004). *Sammfunnsvitenskapelig metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.

Institut National de Statistiska (2013). *Folk- och bostadsräkning 2011*. Bukarest: Institut National de Statistica. [Elektronisk]. Tillgänglig:

<http://www.insse.ro/cms/files/publicatii/pliante%20statistice/04-recensamantul%20populatiei.pdf> [2017-03-09].

Ilisei, I. (2013). Education of Roma Women between Feminism and Multiculturalism. Case study: *Roma Women in Romania*, 12 (1), 67-68.

Justesen, L. & Mik-Meyer, N. (2011). *Kvalitativa metoder: Från vetenskapsteori till praktik*. Lund: Studentlitteratur AB.

Kvale, S. (1997). *InterViews*. Köpenhamn: Hans Reitzels Forlag.

Lehti, A., Mattsson, B. (2001). Health, attitude to care and pattern of attendance among gypsy women- a general practice perspective, *Family Practice*, 18 (4), 445-448. [Elektronisk].

Tillgänglig: <https://doi.org/10.1093/fampra/18.4.445> [2017-09-23].

Ljung, J. (2015). *Värdighet här – förändring där. Organisationer verksamma i Rumänien och Bulgarien*. Linköping: Hjärta till Hjärta. [Elektronisk]. Tillgänglig:

<http://hjartatillhjarta.se/rapport-om-organisationer-i-ruma%CC%88nien-o-bulgarien-2015/> [2017-04-13].

Lowndes, S. (2005). *The e-mail interview*. B. Gillham (red), *Research Interviewing: The Range of Techniques*. Berkshire: Open University Press.

Magne Holme, I. & Krohn Solvang, B. (1997). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur AB.

Mason, J. (2002). *Qualitative Researching*. London: Sage.

Mattsson, T. (2015). *Intersektionalitet i socialt arbete*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

McClintock, A. (1995). *Imperial leather. Race, gender and sexuality in the colonial contest*. New-York & London: Routledge.

Ombudsmannen mot etisk diskriminering (2004). *Diskriminering av romer i Sverige. Rapport från DO:s projekt åren 2002 och 2003 om åtgärder för att förebygga och motverka etnisk diskriminering av Romer*. Stockholm: DO. [Elektronisk]. Tillgänglig:

<http://www.do.se/globalassets/publikationer/rapport-diskriminering-romer-sverige.pdf> [2017-05-13].

Putman, R., Leonardi, R & Nanetti, Raffaella Y (1994). *Making Democracy Work*. New Jersey: Princeton University Press.

Resource Center for Roma Communities Foundation (2013). *Civil Society Monitoring on the Implementation of the National Roma Integration Strategy and Decade Action Plan in 2012 in Romania*. Budapest: Decade of Roma Inclusion Secretariat Foundation 2013. [Elektronisk].

Tillgänglig:

http://www.anr.gov.ro/docs/programme/Decade_Bud.pdf [2017-03-10].

- Rosengren, K. E. & Arvidsson, P. (1997). *Sociologisk metodik*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Sandell, K. & Mulinari, D. (2006). "Feministiska reflexioner över kön som kategori" I Sandell, K. & Mulinari, D. (red). *Feministiska interventioner. Berättelser i och från en annan värld*. Stockholm: Atlas Akademi.
- Selling, J. (2013). *Svensk Antiziganism*. Limhamn: Sekel Bokförlag.
- Sjöberg, K. & Wästerfors, D. (2008). *Uppdrag forskning – Om konsten att genomföra kvalitativa studier*. Malmö: Liber
- Sohlberg, P. & Sohlberg, B-M. (2013). *Kunskapens former: vetenskapsteori och forskningsmetod*. Malmö: Liber.
- SOU (2010:55). *Romers rätt. En strategi för romer i Sverige. Slutbetänkande från Delegationen för romska frågor*. Stockholm: Kulturdepartementet. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2010/07/sou-201055/> [2017-05-14].
- Svenska kyrkan (2016). *Svenska kyrkans arbete för och med EU-migranter*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://www.svenskakyrkan.se/eu-migranter> [2017-05-14].
- Tarnovschi, D. (2012) *Roma from Romania, Bulgaria, Italy and Spain between Social Inclusion and Migration*. Bucharest: 2012 Soros Foundation Romania. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.fundatia.ro/sites/default/files/en_121_Comparative%20Study.pdf [2017-05-14].
- Utrikespolitiska institutet (2017). *Landguiden - Rumänien*. Stockholm: Utrikespolitiska institutet. Tillgänglig: <https://www.ui.se/landguiden/sok/?q> [2017-04-25].
- Van Maanen, J. (1988). *Tales of the Field*. Chicago: University of Chicago Press.
- Åkerfeldt, B. (2012). *Romer det ansiktslösa folket*. Fritsla: Förlags Tryckeriet Vitterleken.

10 Figurförteckning

Figur 1: The Gypsy collective	15
Figur 2: Intersektionalitet	22

11 Appendix

11.1 Intervjuguide

Tema: Kyrkans projekt – Kvinnor i byn ”Olympic Village”

Hur påverkas du av att bo här?

I vilket/vilka områden rör du dig i din vardag?

Hur ser du på kyrkans arbete i er by?

Har det skett några förbättringar?

Har ert vardagsliv förbättras?

Har kyrkan påverkat er trosuppfattning?

Tema: Kyrkans projekt – Personal

Hur påverkas du av att arbeta här?

Hur ser du på situationen för kvinnorna i byn?

Har det skett några förbättringar?

Har kvinnornas vardagsliv förbättras?

Har deras trosuppfattning påverkats?

Tema: Bakgrund - Kvinnor

Beskriv dina erfarenheter i utbildning och arbete?

Vad har hittills varit din drivkraft?

Hur ser din och din familjs bakgrund ut?

Tema: Framtid - Kvinnor

Beskriv dina framtidsplaner?

Vem är din förebild?

Hur tror du att ditt liv kommer att se ut om fem år?

Vad behöver du för att nå dessa planer?

Tema: Emotioner – Kvinnor och personal

Vad upplever du som positivt i Rumänien?

Vad upplever du som negativt i Rumänien?